

STICA INTERPELLATIO.

ter patres quæ potissima esset uirtutum ac bonorum operum, ac ubi alius precationem, alius ieiunium, alius aliud collaudasset, ille omnibus prudentem equitatem quam τὴν ἐπισκοπικὴν uocant prætulit. Proinde agite sanctissimi uiri hanc quoque uirtutem reliquis uestris uirtutibus ac ornamentis adiungite, ut non solum uobis pios sed etiam fructuosi sitis reip. Id autem expedite effeceritis, si agnoscentes muneris uestri auctoritatem, eam fideliter extrueritis secundum illud τὸ ἐπισκοπικόν quod modo commemorauimus. Vultis audire auctoritatis uestre sublimitatem? Sicut me misit uiuens pater, et ego mitto uos ait Dominus, et mox: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis, retenta erunt. Neque enim ita existimetis quemadmodum nuper stulto opinionis errore inualuit apud multos. Hanc Christi delegationem Petro dumtaxat eiusque sedis successoribus quasi hereditario iure demandatam. Quorum inquit remiseritis non simpliciter quorum remiseris. Quascunque patet Spiritus sanctus nimirum patet potestas Apostolica. Ubique sparguntur Ecclesie sue Christi, comitantur charismata Christi ac clauces Petri. ut nulla est πρῶτος ὁλὴν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ nec ἰσοῦς τοῦ Χριστοῦ. Petri uicarius

DE CEN:

SVRA SIVE EXCOM

MVNICATIONE ECCLESIA-
stica rectoꝝ eius vsu ad illustrissi-
mum patrem Archiepiscopum Can-
uariensem, reliquesq; huius ordinis
Episcopos, Pastores, & ministros
Ecclesie Anglicaneq; con-
suetos interpellatio

I. FOXI

IMPRESSUM LON:

DINI PER STEPHANVM MIERD-

mannum, impensis Roberti To-
cœmiterio Paulino Bibliopola.

Anno M. D. LI.

Mense April.

DECEMBER

SVR. SIVE EXC.

MANICATON. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

EXC. EXC. EXC.

Handwritten signature

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

IMPRESS

AD ILLVSTRISSI-

MOS PROCERES AC MA-
gistratus regni,

Præfatio.

Olebat hætenus excom-
municationis fœlme, am-
plissimi proceres, penes
unum esse Romanæ Eccle-
siae Pontificem, licet
multi in Ecclesiis extis-
terunt ministri quibus

creditum est ius instituendi populum, sic tamen
illi hanc officij partem sibi uendicauit, ut solus
is terrori esset omnibus, cæteris parum aut ni-
hil ferè tribuebatur. Si quem ille feriret exco-
municationis telo quàm horrendum putabatur
non aliter, ac iuxta illud Homericum: Εἰπερ
γὰρ κ' ἐβέλυσεν ὀλύμπῳ αὐτὸς ἱεροῦ Νηῆς.
Εξ ἐδῆον συφιλιζοῦ: etiam cum extra cau-
sam fortasse excommunicaret. Quicquid alij
uociferentur in mores impios, nihil habebatur
pensi. Illius ira, Dei ira erat apud quosq;. Deni-
que solus ille formidabilis erat omnibus, cæce-
tos ut minutiones scarabeos uix curabat po-
pulus. At ego sic optarem potius institui Eccle-
sias Christianas ut quisq; Episcopus in sua cœna-
ria esset Romanus Pontifex. Neq; enim uis-

PRÆFATIO.

2
deo quur non idem in Ecclesiis moderandis pol-
leret ceterorum authoritas, quod Romani Pō-
tificis, quum omnes simul communi labore des-
seruiūt uni Domino, idem omnes accipiunt au-
thoramentum. Sicut me misit uiuens pater, et
ego mitto uos. Tanta est uidelicet ministrorū
Christi ubiq; authoritas, ut eorū nullus est quos
mittit ille quin ipsius hic uicariam personā re-
presentet in terris. Quo magis aduigilandum
est Pastoribus Euangelicis in tanta huius fun-
ctionis maiestate, ne quid sua hac persona in-
dignum gerant, tum nobis etiam omnibus cauē-
dum ne sic uni tribuamus omnia, ut ceteris
Christi uicariis minus auscultemus. Ita demum
mihi hæc optima uidetur futura Ecclesiæ spes
cies, si posita inter Christi seruos omni ambis-
tionis ac dignitatis contentione, omnes in hoc
unum incumbunt, huc omnes spectant, ut quisq;
pro facultate sua Christi gloriam quam latissis-
mè prouchat, quisq; quam plurimos lucrifaciat
Domino, ac Satanae imperium diminuat, nihil
captans minus quàm quæ sua sunt, nihil magis
quàm ut accrescat Christi lucrum. Nunc uerò
non paucis annis, publica hæc cura nescio quo
pacto in priuatum paucorum questum abire
cœpit. Quisq; sibi arripit quod potest quo suā
stabiliat dignitatem. Hic arrogat excommunicandi

eandi clauēs, quo ceteris omnibus præmineat.
 Aliis nudum committitur docendi officium. At
 mihi uidetur nunquā ſeiungenda à docendi mun-
 nere plectēdi authoritas, quæ duoministeria ſic
 mutua neceſſitate ſibi coherent & ancillantur
 inuicem ut nihilo magis alterum altero deſtitui
 queat quam ſi quis adempta literatori ſerula
 omniq; adinuaduertendi facultate ſolum illi res
 linquat docendi partes, corrigendi permittat
 alteri. Quid eſt enim fidus Paſtor niſi pædago-
 gus quaſi quidam in ſuo quiſq; ſcolasterio cui
 ſi detraxeris cenſoream ſerulam, quid reliquæ
 illæ functionis dotes ſint profuturæ in Eccleſia
 non admodum uideo. Quid enim in tanta uulgi
 auaritia, tanta oppreſſione ac uiolentiâ Chris-
 tianorum tantâ luxuria ac gaſtrimargia huius
 ætatis efficiet Chriſtianus Paſtor, ſi nihil aliud
 niſi precibus duntaxat agere cum populo quæ-
 ſiq; blanditiis peccantium capita demulcere li-
 ceat. Enimuero quid hætenus Euangelica hæc
 comitas profecerit apud pleroſq; ſatis ſuperq;
 declaratum eſt. Sed de iis infra plenius. Hæc
 interim apud uos ampliſſimi conſultiſſimiq; pa-
 tres præſari libuit, ut poſtquam ex hoc ceu guſ-
 ſtu rei nunc intelligitis quam ſalubris ac neceſſe-
 ſaria ſit reipublicæ Chriſtianæ hæc inſtitutio,
 tanto accinctiores uos præbeatis in prouebēdo

A.3. negotio.

negotio. Quod ut uelitis, non erit opinor quod
hic immoretur prolixis precibus, uel quia singula
ri uoluntatis instinctu ultro uos ad honestissis
ma quæq; uestro quodam impetu accendi uis
deo, uel quia augustissimi Regis nostri sic pec
culiariter uos pronocat sincerissimus erga Chri
stum affectus & pieratis studium, ut etiamsi
nihil sit aliud, uobis tamen supremum illum aus
spiciatissimumq; totius huius Ecclesiæ sub Chris
to caput ac coriphæum uestrum tot exemplis
prælucentem, pari uicissim propensione non
consequi plusquam indecorum fuerit. Dominus

IESVS aspiret mentibus uestris quæ

saluti uestre ac Ecclesiæ suæ

sint salutifera,

Amen.

DE CENSURA SEV

EXCOMMUNICATIONE EC-
clesiastica ad Reuerendum in Domi-
no Patrem Archipræsulem Cantua-
riensem reliquosq; Episcopos, Pasto-
res, ac ministros Ecclesiæ An-
gelicæ Interpellatio

I. FOXI.

IN EA HIC CAUSA
ageretur amplissimi pa-
tres Dominiq; celeberris-
mi, quæ ad meam priuas-
tim spectaret utilitatem,
aut quam unius ego inter
omnes Christianos à uos
bis efflagitarem, minus
ponderis plusq; audaciæ haberet hæc mea in-
terpellatio qua tantillus homuncio tanta autho-
ritate suspiciendos proceres grauissimisq; ne-
gotiis intentos tam rusticè sollicitare audeam,
nunc quum idipsum ita se habet de quo dicturus
sum ut ad me omnium minimum, plurimum ad
uestram dignitatem, publicanq; functionē pers-
tineat, quodq; non ego solus expeto, sed Chris-
tus ipse, communis Ecclesia, uestra utilitas, os
innumq; piorū gemitus quotidianis uotis uocibus
ac lacrimis efflagitant, e quidē tanto attentio-

ribus & auribus & animis accepturos esse cō-
 fido quod in presentiā apud uos acturus sum.
 Acturus autem sum de Censura siue Excommu-
 nicatione Ecclesiastica, de qua etsi non dubium
 est, quin multae ante hac apud uos intercesse-
 runt multorum appellationes & grauissimorū
 & doctissimorum hominum, quos merito huius
 seculi intoleranda commouet malignitas, eo tas-
 men nunc rediit rerum ac temporum articulus,
 ut omni semota cunctatione presentissimam eu-
 ram ac medelam uestram postulet, nisi omnia
 iterum in antiquum chaos confundi atq; hierar-
 chiam in anarchiam quandam recidere uolueris-
 tis. Id quod propemodum iam euenit aut certe
 non diu aberit nisi uigilantia uestra mature his
 malis priusquam humanam exeant curationem
 occursum fuerit. Principio id consideret pru-
 dentia uestra. Quibus iam diu detrimentis ex
 hac insincera uite corruptela accisa sit res Chri-
 stiana, quā magna orbis pars aut non accessit
 hactenus ad Christianae fidei obedientiam, aut
 iam dudum ad turcicam potentiam desciiuit, ut
 iam uix exiguus relictus sit terrae angulus, qui
 sincere Christi amplectitur religionē. Deinde
 in iis etiam tam angustis Christianae Ecclesiae
 promeritis, apud eos ipsos qui amplectuntur uis-
 deris quo delapsa est morū disciplina, quantum
 ubiq;

ubiq; refrixit uigor Euangelij, cuius nomen adhuc retinemus, at rem ipsam penè omisimus, quam undique corruptus est Ecclesiae status, quam nihil integrum, nihil sanctum, nihil dignū huius uocationis titulo quē profitemur. Quod si Angliam hanc nostram nulla luce Euangelij sui illustrasset CHRISTVS leuius ferri aut excusari possent inter nostros hic Christianos tam non Christiani mores. Nunc uerò quum singulari ac gratuito munere tantum in nos coelestis gratiae contulit coelestis Pater, quantum haud scio an in ullum populum, unde potius omnium uirtutum exempla peti conueniebat quàm à nobis qui ceu alter Israël in oculis totius mundi soli ferè Christianae religionis defensionem sustinemus quam aut summo cum fructu tueri, aut maxima cum turpitudine deserere necesse est. Et tamen si mentiri non uolumus, ubi malorum omnium seges uel uberius prouenit, uel latius grassatur, uel impunitius toleratur, quàm in uno hoc ipso theatro religionis? Quae cum ita sint impensius nobis adnitendum censeo tum maxime uobis procurandum qui antistetes estis gregis, in quibus potissimum sita est huius rei reformatio, ut tam sanctam professionem ea quoq; committeretur uitae puritatis quae non solum à grauioribus abstineat

uitis sed ab omni etiam quod fieri possit specie
 mali absit, unde offensionis quicquam oriri poss
 fit apud alios. Neq; enim quamuis in eadem ins
 firmitate, in eadem tamen conditione summus
 qua sunt ceteri. Licet enim nulla non regio pes
 culariter suis quibusdam laborat uitis, nec ula
 la est turba que non habet admixtos malos. In
 nobis tamen Euangelium quod profitemur im
 pretare debuit maiorem certè cautionem. Et
 scitis hominum nunc iudicia, qui nō alia ferè re
 cuiusq; doctrinam metiuntur quam professorū
 uita. Et quid tum futurum existimatis postquā
 in tanta iactatione Euangelice professionis tot
 uident scurras, decoctores, scortatores, adulter
 ros, feneratores, epicuros, oppressores, tot obs
 ambulantes, πλῶνιξ imò πλεονους uerius,
 tot rapaces tot morosa capita, tot obrectatores
 resuiperea lingua armatos in quoslibet. An nō
 ilico iudicabunt doctrinam uite similem, nos
 traq; culpa resiliunt à professione priusquam
 intelligunt professionem, quemadmodum iam
 diu usu uenire uidemus apud plerosq;. Cum es
 nim natura ferè semper solet mundo inuisum
 esse quicquid ad Christum pertinet, tum diffis
 cile est dictu quantum nobis huic non odij solū
 sed et ignominie accedit apud omnes ferè nas
 tiones propter eorum qui se dicunt uerbū Dei
 profiteri

profiteri iniurias & libidines, quum sic ab in-
 dignis tractari uident uerbum Dei, quorū alij
 scortis ac crapulae indulgent, alij glorie sue ac
 ambitioni inserviunt, alij student quæstui, alij
 periuriis infames, alij alea ac luxu perditī sunt
 alios inflāmat uindictæ cupiditas, pleriq; quos
 uis Ethnico perfidiores, in omnibus ferē leui-
 tas, pauci eam præseferunt grauitatem quæ
 digna est huius discipline sectatoribus. Atque
 hæc uos in urbibus, atq; in conspectu uestro
 quotidie atq; aperte etiam designari uidetis &
 patiemini? uidetis in prouinciis uestris ne dicā
 in oculis cōmitti ea quæ nec Ethnici magistras-
 tus nec profanæ leges impunita in suis rebussp.
 præteriebant, & uos feretis? Si nullis legibus
 nulla puniendi & mulctæ auctoritate uos ar-
 masset Christus, nulla esset lenitatis uestre cul-
 pa. Nunc quum non solū docendi ius sed feriens
 di etiam accutissimum gladiū non terrenū quis-
 dem illum, sed spiritualem ad spiritualis taber-
 naculi ipsius propugnandam puritatem qui est
 uerbum eius, uestris inseuit manibus quorsum
 quæso inseuit nisi ut educeretis, & quando tās-
 dem educturi estis, si his nunc temporibus non
 produxeritis, tam corruptis tam flagitiosis, ut
 nulla uideri possint deploratiora. Et quid demū
 hanc leuitatem uestram consequiturū creditis,
 nisi

nisi ut Deus tandē nimis exasperatus sceleribus nostris aut denuo eripiat quod largitus est aut quam acerrima uisitatione flagellet iniquitates nostras, utinam uana sint mea auguria. uerum nimis profecto me terrent aliarum ciuitatum et regnorum exempla. Est adhuc in oculis Germania. Sunt aliae ciuitates, ut hic Israëlitici populi nullam faciam mentionē. Neq; enim de sunt exempla si quid hęc proficerent. Sed nos nescio quo pacto ceu Aspis adincantatoris carmen obsurdescētes, quasiq; cum Endemione Mandragorae indormiscentes ad omnia exempla obstupescimus quos uel ipsa peccati consuetudo, uel quod credibilius est peccandi impunitas in eum perduxit statū, ut nulla re alia uideamur quā quod de Phrygibus dici consueuit, solis uerbis in ordinem posse reduci. Qua quidem in re si unquam aliās nunc maxima opus est cura uestra et officio, prestantiss. patres. In uobis enim potissimum situm est quales sint futuri gregis mores. Quod si uos habenas mundo laxa ueritis ad quidlibet audendum uidetis ad quid non erumpet mortalium licentia, qui semper a labore feruntur ad libidinem, non procliues sed precipites etiam. At quid hoc aliud est quā iniecto olco caminum fouere, quum uestrum erat potius restringere incendiū, qui eo in lo-

STICA INTERPELLATIO.

A 11

eo aut authoritate constituti estis ut non solum
 id debeatis, sed possitis etiam facile, tantum si
 mandato uobis à Deo officio fungi uolueritis.
 Id autem sic ego interpretor, non ut preces tās
 tum horarias peragatis, aut Psalmos in templo
 decanteris, non in Sacramentis populo admonis
 strandis quemadmodum nunc uulguis sacrificus
 lorum existimare solet, neq; solummodo in pub
 licando doctrinae uerbo. Et si enim magnæ sunt
 hæc & necessariae officij uestri partes, nequā
 quam tamen hæc per se sola consummationem
 Christi ministrum absoluunt, nisi his insuper
 accedat corrigendi ac castigandi sedulitas, sine
 qua parum uideo quid reliquæ illæ dotes in ec
 clesiâ præstare queant præsertim ut nunc fert
 seculi ingenium. Atq; utinam quidem mores
 huius temporis id pateretur ut minime hac ses
 ueritate uestra & censura opus esset. Verum
 nunquam tam bene actum est cum rebus humanis
 ut sola officij cognitione continerentur ho
 mines in officio. Declarant id uestræ tot cons
 ciones, tot labores, tot clamores per omnes fere
 Ecclesias. Quæ ætas æquæ ferax unquam existi
 tit bonarum concionū. Quæ pars, quæ urbs fere
 in tota Anglia non personuit atq; etiam pros
 pemodum occalluit ad uestras hortationes. Des
 niq; quid minus deest apud nos quàm institui
 cognitio

DE CENSURA ECCLESIAE

12
cognitioq; uerbi? quis iam ignarus est uoluntas
tis Dei sui & quis tamen praeſtat uoluntatem
Dei sui? ubi unquam magis inclaruit praeſdica-
tio Euangelij, at ubi unquam aquae refrigit in
animis hominũ executio Euangelij, ubi minus
ſuccreſcũt fructus ſemper Euangelij comites?
Cuius rei quum nec minus uos ipſi teſtes eſtis
conſcij, uidete tum quem uobis hic animum eſſe
ſumendũ putetis. Si uſq; adeo populi Chriſtias-
ni aures ad tot tantosq; clamores obſtupue-
rũt ut nulla ciuilitate ueſtra reflekti uelint ad
pietatis officium, quid reſtat niſi ut medi-
cos ergo prudentes ac peritos imitemini, qui
quum blandioribus ſomētis obtinere nequeunt
ſanitatẽ, ad ſectiõnes exuſtionesq; membri
computreſcentis conuertuntur. Tali exuſtio-
ne uſus eſt CHRISTVS ipſe, ubi ait. Si Eccle-
ſiam audire noluerit, ſit tibi tanquam Ethni-
cus & Publicanus. Uſus eſt & Diſcipulus Pau-
lus praeceptoris ſui diligentiffimus obſeruator,
in excommunicando apud Corinth. inceſto. Et
uos ait inflati eſtis & non magis luctum habuiſ-
tis ut tollatur de medio ueſtrum qui hoc opus
fecit. Ego quidem abſens corpore praeſens autẽ
ſpiritu iã iudicani ut praeſens, eum qui ſic ope-
ratus eſt in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti
congregatiſ uobis & meo ſpiritu cum uirtute
Domini

Domini nostri Iesu tradere huiusmodi hominē
 satane in interitum carnis ut spiritus saluus sit
 in die Domini nostri Iesu Christi. Et rursus in
 excecando Mago. Act. 13. Similiter in externi
 nado Hymeneo & Alexandro. 1. Tim. 1. Et idē
 mox eiusdem Epist. ca. 5. quid aliud quā boni
 pastoris seueritatē uobis omnibus commendat
 Timotheo hunc in modū precipiēs. Peccantes
 inquit corā omnibus argue ut & ceteri timorē
 habeant. Iam idipsum quod Timotheo precipit
 uide quanta seueritate ipsemet exprimit Corin
 thiis scribēs, tanquam nō uenturus sum ad uos
 sic inflati sunt quidam, & subdit. Quid uidistis?
 In uirga ueniā ad uos an in charitate & spiritu
 mansuetudinis. Similis & hoc seueritatis est q
 adhuc pergens in sequenti ca. subnectit. Nunc
 aut scripsi uobis non cōmisceri, si is qui frater
 nominatur inter uos est: fornicator, aut auar
 us, aut idolis seruiēs, aut maledicus, aut ebrios
 us, aut rapax, cum eiusmodi nec cibū sumere,
 quo in loco non solum uos ad excōmunicationis
 animaduersionē excitat, sed diligenti etiam des
 criptione oīa uitia recensere uidetur quae hoc
 modo plectenda sunt. Tanta sollicitudine Eccle
 siis omnibus hanc disciplinā tradere ac constas
 bilire uoluit Apostolus. tam necessariā ac salua
 brē, quam si nos pari cura obseruata in nostra
 reipublis

republica hac tenuissemus, aut ego fallor, aut
 multo foelicius actum esset cum moribus Chris-
 tianorum. Neq; solum Pauli ac Apostolorum
 temporibus uiguit haec Excomunicatio in rep.
 Christiana. uiguit etiam post Apostolos apud
 eos qui subiere in ipsorum uices. uiguit & apud
 uiciniores patres eadem haec ab Apostolis ac-
 cepta traditio. Cuius quoq; ad nostra tempora
 uixerunt monumenta quaedam nisi quod hanc
 quoque ut cetera omnia uitiauit superstitio.
 Nunc uero in totum sublatus uidetur omnis
 excommunicationis usus, dumq; uitamus esse su-
 perstitiosi in hoc ferè incidimus ut Gentiles
 reddamur. Quanquam utinam in hac quidem
 re Gentiles etiam ipsos imitemur, qui tanto
 interuallo nos praecedunt in hoc genere officij
 ut pudeat propemodum exempla conferre.
 Tanta erat apud illos morum cura, tot ex malis
 moribus bonae prognatae leges, ut nihil fere il-
 lorum resp. aliud uideri poterat nisi uitiorum
 profligatio. Huius rei testis esse potest Locres-
 sum Ciuitas cum multis aliis, quae quanta fuit
 correctrix uitiorum facile declarat Zaleuci lex
 contra adulteros. Idem apud Romanos testatur
lex Iulia de confodiendo maecho Et Lycurgi ad
apud Spartanos sanctiones quibus effectum est
 non solum ut non impunita essent siqua forent
 adulter

STICA INTERPELLATIO

15

adulteria, sed etiam ne quisquam esset adulter, sicuti Plutarcho credimus. Nota est enim Spartani cuiusdam Gerarde responsum qui ab hospite aliquando rogatus quæ poena apud illos adulterio statueretur. Nullus est inquit amice apud nos adulter, cumq; ille subiecisset. Quid igitur si existat. Dabit inquit bouem qui ultra Taygetum montē bibat ex Europa, Rursusq; ridens alter quum negabat tantum bouem inueniri posse. Et quo pacto inquit Gerardas Spartæ existat adulter in qua diuitie delitiae corporisq; cultus probro habeantur. Apud Lacedæmonios rursum quantum grauitatis exemplum quod Lysandrum Ephorum qui possessor rem iniuria ab agro depellere conatus est ab urbe sua expulerunt. Et quot nunc Lysandros habet orbis Christianus ad quos uel conuiuet tolerātia uestra, uel etiam fouet ignauia. Olim dissolutissima urbs erat Atheniensium et tamē in tam dissoluta ciuitate Pericles ferre non posuit in Sophocle collega manus et oculos præter decorum incontinentes. Atq; id ille in Ethnica ciuitate. Et uos in republica Christiana uitam feretis non gestibus modo sed flagitiis etiam apertis dedecorosa? Quid ego hic commemorem Ateopagitas obseruantissimos iustitie cultores? Quid Tenedij illius Regis uere

Gerarda
Laron

ad h. 3

Lysander
urbs pulchra

Pericles
Sophocle

Thenedij

B.

Rege

401a

Rege dignam administrationem qui non solum
acerrima supplicia statuit uindicandis uitiis,
uerum etiam in numismate circumferri uoluit
in cuius altera parte securim iussit insculpi, in
altera duos uultus ex eadem e ruice prominē-
tes, quo significabatur, securi percutiēdos qui-
cunq; inter suos in illicitis complexibus depre-
henderentur. Tantum uoluit apud prophanum
principem uirtutis religio ut nō leges solū sed
et numismata armaret ad expugnanda uitia,
quā nec pater insuper suo ipse parcens filio?

Vnam uobis securim permisit Christus et
uos hanc non uibrabit is Christiani? Possem et
Parthorum antiquam ciuitatem huc referre in
qua adeo effloruit sobrietatis et continentiae
disciplina, authore Celio, ut ipsi non tantum à
conuiujs coniuges suas arcebant, sed etiam os
mini uirorum aspectu interdicebant, quo magis
nunc nostrarum conuersionum pudeat nos
Christianos, quos tanto luxu, tanta magnificen-
tia, ac omnis aetatis lasciuia celebrari uidemus,
ut non Christianorum conuiuia, sed ad pedes
comi bacchanalia uideantur. Equidem conui-
uiorum moderatum usum non reprehendo sed
nihil aliud quam conuiuia non fero inter eos
qui abstinentiae et uigijs dicati sunt. Non con-
arguo quod subinde conuehitur à Christianis

ad

STICA INTERPELLATIO.

17

ad solennes & publicas epulas, modo ita epus-
lemur sicut Christianos decet, sicut admonet
Paulus hoc est in Domino, modo absit fermentum
omnis malitiae & nequitiae, modo semper
à nobis obseruetur praescriptio Apostolica.
Omnis sermo spurcus ex ore uestro non proces-
dat, sed si quis est bonus ad aedificationem fidei,
ut det gratiam audientibus. & rursus quod is-
dem alibi monet. Sicuti in die honestè ambules-
mus non in comessationibus & ebrietatibus,
non in cubilibus & impudiciis, non contentio-
ne & emulatione, sed induimini Dominum Iesum
Christum & carnis curam ne agatis ad cō-
cupiscentias. Iam uero in quantum luxum &
quam Priapaeam obscenitatem degenerarunt
Christianorum promiscuae accubationes, quae
ibi illecebrae, quae carnis adsint lenocinia me
profecto referre nec dubium quin uos etiam
magis uidere pūdeat. quid hoc est aliud quā
carnis curam agere ad cōcupiscentias? Et quid
mirum interim si Anglia haec nostra tanta luxu-
ria quasi diluuiū quodam exundet, ubi tot fos-
mentis quotidie uobis etiam spectantibus nus-
triatur. Non in scite à Bērnardo quidem illud.
Currus inquit luxuriae quadriga uoluitur uis-
teriorū. Iuglunīe uidelicet uentris, libidine cois-
tus, mollitie uestiū, oriūq; corporis resolutione

27. sum

DE CENSURA ECCLESIAE

Trahitur equis aequae duobus prosperitate vitae
 et rerum abundantia. Et qui his praesidet duo:
 Ignavia torpor, et infida securitas. Quorum
 uitiorum fomes est ebrietas. Hunc in modum ab
 illo luxuria currus depictus est. At qui hic cur-
 rus nunquam opinor latius per omnes orbis plas-
 gas uagatus est quam hodie. Quo magis uos
 uel officium uestrum, uel tot gentium exempla
 excitare debent, praestantissimi patres, ut quam
 primum frena iis equis iniciatur, qui nimis iam
 diu habenis uestris abusi sunt. Pudeat id ab
 Ethnicis ipsis esse praestitum, quod uestra in-
 dustria, quem uincere debuit, noluerit imitari.
 Vos inquit Christus estis sal terrae, at quis salis
 fructus est si nihil habet acrimoniae in condiens
 dis iis quae per se sunt insipida? Ita et uobis ui-
 dendum est ne non id satis sit quantacumque ipsi
 polleatis uirtute nisi quam plurimos etiam ad
 uestram sanctimoniam pertrahatis, eos coer-
 ceatis qui sunt dissimiles. Graviter profes-
to praetor ille Atheniensis quisquis fuit qui
Cherillum Lycurgi nepotem probum ac clemens-
tem uirum laudantibus quibusdam, cum colles-
ga eius esset, Et quo modo inquit probus est
Cherillus cum ne in improbos quidem sit acers-
bus. Nec minus graviter Antonius ille qui ut
est in uitis patriam cum agitata olim erat ins-

STICA INTERPELLATIO.

ter patres quæ potissima esset uirtutum ac bonorum operum, ac ubi alius precationem, alius ieiunium, alius aliud collaudasset, ille omnibus prudentem equitatem quam τὴν ἐπισκοπικὴν uocant prætulit. Proinde agite sanctissimi uiri hanc quoque uirtutem reliquis uestris uirtutibus ac ornamētis adiungite, ut non solum uobis p̄ sed etiam fructuosi sitis reip. Id autem expedite effeceritis, si agnoscetes muneris uestri auctoritatem, eam fideliter exercueritis secundū illud τὸ ἐπισκοπικόν quod modo commemorauimus. Vultis audire auctoritatis uestre sublimitatem? Sicut me misit uiuens pater, & ego mitto uos ait Dominus, & mox: Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt. Neque enim ita existimetis quemadmodum nuper stulto opinionis errore inualuit apud multos. Hanc Christi delegationem Petro dumtaxat eiusque sedis successoribus quasi hereditario iure demandatam. Quorum inquit remiseritis non simpliciter quorum remiseris. Quascunq; patet Spiritus sanctus nimirum patet potestas Apostolica. Vbicunq; sparguntur Ecclesie Christi, comitantur charismata Christi ac clauēs Petri. ut nulla est πρῶτος ὁλοκληρία apud Christum nec ἰσοῦς ὁλοκληρία. Petri uicarius

habendus est non qui in sede sed qui in confessione succedit aut accedit quam proxime. Quē admodum apud Iudæos non omnes filij Abraham recensebantur, qui carne propaginē ipsius longō stemmate referebant. Non secus et ista spiritū ac fide sunt metiēda non loco et personis.

Quicquid Romanus Pontifex ualet Romæ, idē uestra pollet authoritas in sua cuiusq; ditione, in sua cuiusq; parochia. Eadem omnium potestas à Christo communicata, quicunq; in Apostolorum uices titulumq; asciti estis. Mundani sunt isti dignitatum ac fastigij gradus. Potentia ac uirtus est non dignitas, ministerium non imperium functio Ecclesiastica. Agnoscitis igitur authoritatis uestræ pondus iam uicissim superest uobis efficiendum ut ceteri sentire et timere discant quod ipsi agnoscitis. Neq; enim idcirco in theatrum hoc atq; in oculis omnium uos constituit supremus choragus Christus ut statuae quædam otiosæ aut mutæ personæ lychnum tantum præferatis ceteris in choragio exeuntibus, uerum ut à uobis potius actio penderet fabulæ. Quo magis circumspiciendū est ut personæ uobis impositæ cum decoro ac dignitate respondeatis. Turpe profecto uidere fuerit ciuiles ac politicas potestates tam sollicitè satagentes sui muneris, externoq; gladio omnes

omnes reip. pestes ac uomicas debellantes, ac uos interim ita tenere uestrum gladium ut nihil aliud quàm tenere uideamini. Mihi credite alios animos, aliam diligentiam postulat hæc mundi ætas nescio an postrema certè satis ferrea ac lapidea potius. Quantis traagœdiis iam diu hic apud nos tumultuatum est inter patritios ac plebeos de agrorum finibus et proprietatibus? Quæ quidem contentio etsi superiori anno erumpens non sine magna multorum clade, maioriq; totius patriæ metu, tandem ut cunq; Christi patrocinio cōsopita est adhuc tamen nescio quo pacto scintillans in animis hominū ac intra occulta odia sese reprimēs quàm egre omni adhibita ui ac potentia restingui potest intelligitis. Nec mihi hic conicere libet quid consecuturum putem si denuo sese recolligans maiori incendio hæc flamma prorumpat deniq;. Quod quam longissime auertat Christus præcor, nec quicquam diffido quin auertat ille. At uos interim cum Christo cur non admo uetis manus, cur non mature hic adhibetis illam τῆς ἐκτίξεως ac censuram uestram, cur nō ipsam mali causam statim in ipsis radicibus iugulatis, unde tot dissidiorum suppullant seminaria, qua sublata, facile ea quæ reliqua sunt consequi necesse est. Cur inquam uos hic qui

pacis estis angeli, non consiliis non opera uestra
 interceditis. Praesertim quum non alia nec
 promptior uel efficacior huic malo medela asse
 ferri possit quam à uobis ipsis. Quod si apers
 tius me istuc eloqui uultis quod sentio, id dico.
 Si quis in choro uestro frater quisquam repe
 riatur qui auarus est, qui inique exagitet por
 pellum Christi, qui ceteros deglubant uiolens
 tis rapinis, rursusq; è regione si quis talis repe
 riatur qui prefracte rebellis studet serendis lis
 tibus, qui irrequietus, qui superiorum potesta
 ti, hoc est, Dei ordinationi refractorius fue
 rit, Cur uos qui Pastores praestis gregi iuxta
 Paulinam praceptionem non acriter increpas
 tis huiusmodi, qui si noluerit reualefcere, cur
 non exterminio quasiq; triuuirali proscriptione
 ne euicatis è consortio Ecclesiae, cur non Satanae
 traditis qui Christo detrectat acquiescere, ut
 uel mature discat resipiscere uel suae periculū
 animae intelligat. Quod si enim Christi doctrina
 hos omnes excludit è regno Dei, nec fieri
 potest iuxta Paulum ut quisquis scortator est
 aut auarus, &c. sortem habeat in regno Chris
 sti & Dei, cur istiusmodi locus in Ecclesiis ue
 stris relinquitur? ex quo fit ut non solum falsa
 fiducia illorum lactetis animas ad maiorem per
 niciem, sed etiam hoc nomine turpissimam las
 beam

bem cōcilietis Ecclesiæ Dominicæ. Quas enim
 de nostra religione apertas uoces, quæ secreta
 iudicia iactari apud alios existimatis, ubi cum
 Euangelio simul tam prodigiosam auaritiam
 subingressam uident, quanta nunquam aliàs
 Angliæ hæc laborasse creditur, tum eam ab iis
 etiam potissimum exerceri, qui potissimum se
 uenditant professionis iactatione? Hoc modo
 sincerum Dei uerbum nostrorum uitiorum in
 gnominiā sustinere cogitur, idq; serè non ob
 aliud nisi quia uos sic dormitis in officio, dum
 non satis animose uos opponitis murum pro do
 mo Dei, dum non arguitis pro iure populi, ac
 ueritatis defensione. At tales esse conueniebat
 antistites & præfectos Ecclesiæ quorum fidei
 commisit CHRISTVS tutelam gregis. Porro
 quod hic dico de auaritia, idem de cæteris
 quibusq; uitiiis affirmandū puto. Tot hodie ui
 demus diuortia ac dirupta matrimonia, & quās
 obrem? prætenditur crimen adulterij, citatur
 ex Mattheo locus Christi. Et rectè id. At quis
 intendit actionem adulterij? Maritus ipse.

Quam uerè non hic disquiro. Sed sit uerissimū.
 Cur accusat? Scilicet ut hac repudiata ipse nō
 nam sibi accersat pamphilam. Ex quo iam uer
 stris coniecturis liquere potest quā potissimū
 causa urgetur isti, uidelicet non tam zelo Euāg

gelice obseruationis quam citant, sed libidine
 potius quam ipsi omnibus uotis explere satas
 gunt. Nec desunt etiam fortassis qui ex loco
 hoc Christi satis irreuise (ut uidetur) intellex
 et horum libidinem ceu oleo camini nutriunt.
 Non hic insector si qui è scripturis necessariū
 parant remedium medendae coniugatorum quo
 rundam infœlicitati. possit enim fortassis sic us
 su ac temporibus incidere ut necessitas ipsa dis
 uortium suadeat, ac tum demum mihi uidens
 tur ritè tractari scripturæ, quando ad necessi
 tatem, non ad uoluptatem accōmodantur, quæ
 admodum huic qui ut nuper referebat, post
 quam ter suæ uxoris impudicitie condonarar,
 illam cum alio confugientem iam triennium frus
 tra expectat, non absurdè fortassis diuortium
 suadeas, at sunt rursus nonnulli qui tædio con
 iugij si quid semel deprehendunt in coniugis
 bus ne tantillum postea condonant quantumuis
 pœnitentibus, imò fortassis etiam studio uenās
 tes quod queat copulam dirimere. Iis quam li
 citum sit repudium ex Christi uerbis uideant
 Theologi. At enim qui rectè scripturis uti uos
 let non tam uerba ipsa arrodere atq; ad homi
 num affcetus accōmodare debet. Sed quis uer
 borum sensus, unde natum est quod dicitur, quo
 ordine, qua occasione, quo animo, quibusq; dis
 ctum

STICA INTERPELLATIO.

Etum sit expendendum est, quum alioqui credibile esse possit, non id alia occasione Iudeis dictum à Christo, nisi ut illorum nimis carnalem polygamiam reprehenderet, tribuens interim illorum duritiei nonnihil, quemadmodum Moses multum tribuerat. Proinde uidendum ne quod Iudeis oportune dicebatur, non eadem oportunitate Christianis obrudatur qui non Iudeorum repudiis sed charitate dicuntur. Tum enim magnū erat apud Iudeos non alia nisi stupri causa repudiare coniuges qui tot habebant repudiandi causas quot uolebāt ipsi. Nunc uero quum magnum id ipsum consuetudo reddidit apud nos etiam propter stuprū dimittere coniugem, qui Iudeorum repudiis hactenus non assueuimus, erat hoc prudentie Theologicae consyderare, non quid simpliciter per se sit licitum sed quid etiam temporis personisq; cōueniens. Sed age sit hoc modo omnino licitum iuxta Christi interpretationem quod asserunt. Rogauerim interim ab istis, num licitam censcant reconciliationem inter coniuges post contractam offensam. Paulus opinor non dissitebitur. Quid si pars utraque reconciliari cupit? Tanto magis licet. Quid si altera tantum pars, quid si maritus ipse innoxius reconciliari querit, altera recusat? At ille ne adduci quidem

quidē uult facile ut asciscat alteram etiamsi in
 permittas. Quid si pars noxia displicens sibi is
 ipsi reconciliari expetit marito? Licetne illi an
 non ignoscere? Non dubium est. Num equum
 est ignoscere? Certē secundum naturam. Num
 debet ignoscere? opinor iuxta charitatem. Et
 quomodo id isti iam dogmatizant faciendum,
 quod non faciendum clamat charitas? Verum
 qui iuxta charitatem debuit ignoscere quid si
 noluerit quum Lex permittit repudium?
 In promptu est responsio Pauli qui ubi exerte
 preceperat ne uir dimitteret uxorem suam
 mox huic etiam obiectioni subnectit cautionem
 Quod si is inquit reconciliari nolit innuptus
 maneat, nimirum dum tempus ferat reconcilia
 tionem. Sed finge adhuc illud esse licitum, quā
 quam hoc sit conuenientissimum facere, pros
 pterea quod lex id uidetur permittere: Attas
 men qui sinceri uolunt esse Theologi non tam
quid permittit lex quam quid suadet charitas,
nec tam quid licet quam quid expedit spectare
oportebat. Neq; enim quaeuis legis permissio
 nobis imponit agendi necessitatē, praesertim us
 bi aliud fert cōsuetudo, alio uocat charitas quae
 omnis uitae nostrae regula ac moderatrix esse
 debuit. Sit itaq; hoc permissum ac licitum cons
 iugem propter stuprum repudiare, nobis tanē
 sumus

STICA INTERPELLATIO.

27

summum illud ius sequi si non iniquum sanè
 nullo modo non inhonestum suspicor. Restat
 nunc ultima huius controuersie pars. Quid si
 cum ille paratus est ad ignoscendum, illa detres
 Etat resipiscere, id enim est in quo omnis hæret
 huius questionis difficultas. Quid igitur hic
 mihi dicent isti οἱ λυσόγαμοι ut cum Nazia
 zeno loquar. Si corrigi ac castigari uolunt,
 quur tum non perinde recipiendam ac corrigē
 dam existiment? Sin mori uolunt: quur sinu
 prius cum altera illum copulari, quam prior
 coniunx sit mortua? Atq; id nunc est illustriss
 mi patres in quo maxime uestram appello censi
 suram. Neq; enim hæc res ab humana tantum
 disputatione, quantum à uestra auctoritate
 pendet ac iudicio. Si qua in uestro populo exis
 tant adulteria aut supra huiusmodi, cur ue
 stra auctoritas non digna seueritate aut emend
 datam illam restituit marito reconciliandā, aut
 si uestris monitis atq; eiectione haud uelit res
 sanescere habent. Cesariæ leges suum gladium
 quæ ubi uos officio fueritis persuncti uestro,
 ipse postea fungantur suo, quo fiet tandem ut
 dum uos contra peccata ille contra peccatores
 utrinq; sic dimicabitis uel minus peccetur iam
 in republica Christiana aut minus certe offensi
 sionibus huiusmodi grauētur Ecclesie uestræ.

Atq;

DE CENSURA ECCLESIAE

Atq; hæc sunt quæ tum ad officium uestrum,
tum ad Ecclesie Christiane incolumitatem at-
tinere duxi, Etsi mihi nunquam dubium fuit,
quin oculatissima prudētia uestra satis per se,
imò multo rectius quid & priuati officij uez-
stri & communis reip. intersit, perspiciat: Vt
mihi nihil hac in re necesse erat ululas Athenas,
quod aiunt. ceterum quum tot grauissimorum
etiam hominū partim querelas audiebam quo-
tidie nescio quid in uestra diligentia desiderā-
rium, partim efflagitationibus insuper ad id
pronocabar eorū qui tacite ipsum à uobis mul-
to obnixius expetunt quam ego queam dicen-
do consequi, audacius huc communi quasi eorū
omnium nomine prosilij, qui non tam sententiā
meam cui parum tribuo, quam illorum iudicia
simul & deprecationem apud uos exponerem.
Quorum primus est magnus ille & uerè Euā-
gelici Aedificij ὁ λόγος D. Latimerus, qui
iam pridem non solum huc me excitauit, sed au-
thoramento etiam quodam sui nominis in hoc
negotio communiuit. idem nuper & Reuerēd.
in Ecclesia Pater Londinensis Ecclesiarcha
mecum egerat, ut ne cæterorum hic nomina re-
tenseam, qui non tam uocibus quam gemitibus
idipsum mecum agebant, imò non tam mecum
quam per me uobiscum nunc agunt, ut ueterem

ac Apostolicam illam in Ecclesia Christi animaduersionem in corrigendis hominum quorundam nimium iam sese efferentium uitiis uestra maiori nunc cura ac autoritate restituatis. Neq; uero est quod in hac causa quicquam admodum ceteris in rebus uel cuncta mundi uel meretriciosi potius Parlamentaria suffragia expectetis.

Id etenim uobis in iis faciendum suaderē, quae per se non firma satis uel dubitationem subeunt aliquam, uel ab humano consensu pendeant. Quid autem humanus consensus in iis quae humana non sunt approbandis faciat? Quid hoc aliud quam iuxta paratam in alieno foro ius uestrum delitigare. Haec autem potestas ab ipso Christo profecta atq; ab eius Apostolis in uos deriuata nusquam nisi à uobis solis pendet qui dispensatores estis mysteriorum Christi, atq; ita pendet ut non ipsa parliamentis sed ipsi humana parlamenta subiiciantur. Ex quo nihil iam restat quod ad hanc rem attinet nisi quod in uestra duntaxat diligentia ac uigilantia situm est.

Et quid tum in uestro officio alienam expectabitis approbationem? Hanc à Christo eiuq; Apostolis accepistis facultatem, hanc quisque uestrum exerceat, colat, exprimat in suo grege

DE CENSURA ECCLESIAE

grege cum omni cura ac maiestate etiam mor-
do ad edificationem Ecclesie ut inquit Paulus
non destructionem. Hicq; magno studio uobis
cauendum est ne personarum amicitie aut pe-
riculorum respectus ab illo constantie ac equi-
tatis gradu uos deiciat, quemadmodum subina-
de apud alios usu uenire uidemus, ut aut inie-
micitiis aut labore, sumptu, metuq; periculi
impediti minus pleriq; in officio peragendo
progrediantur aut quod sepius accidit a uia di-
grediantur. Ad quos omnes affectus uobis sem-
per oculos claudendos cum Arcopagitis illis
memineritis, qui ne prophanatores sacrosan-
cte iustitie inuenirentur ius noctu ac in tene-
bris dicebant, ideoq; que dicebantur audiebant,
dicentes uero non uidebant. Quisquis est fras-
ter inquit Paulus qui inordinate se gesserit,
equitas respicit neminem at $\eta \pi \rho \omega \sigma \tau \omega \lambda \epsilon \tau \iota \alpha$
nunquam seruat equitatem. Siue Sathrapa aut
quantumlibet prepotens siue amicus aut quia-
cunque fuerit qui professus religionem Christi
moribus deturpat religionem hunc ferre non
oportebat. Memorabile extat Cleonis exem-
plum qui cum reipub. attingeret uocatis amis-
cis uelle se ius amicitie renunciare dicebat hac
ratione quod difficile opinor illi uideretur sis-
mul & amicitie & officio satis facere. Quo-
turs

arcopagitis
et in dicitur

Cleon.

turpius uobis fuerit qui Christianae fidei estis
 propugnacula in Domini causa seruire homi-
 nibus iisq; affectibus obnoxios esse à quibus
 prophanos etiam *δικαιοσύνης* tam immu-
 nes uideris. Equalitas inquit Solon non gignit
 bellum. At hæc equalitas quibus magis conue-
 nit quam uestro ordini, Aut ubi magis prestā-
 da quam in hoc negotio? Huius equalitatis
 magnus magister fuit D. Ambrosius qui nec
 in ipsum Cæsarem Theodosium ueritus est ex
 communicationis cōtorquere gladium. Ex quo
 quid uobis in minutiorum hominum grauioris
 bus flagitiis sit imitandū facile uidere nisi nūl-
 los habetis oculos licebit. Sed de his fortasse
 prolixius quam negotiorum uestrorum ma-
 gnitudo audire sustinet: certe uerbosius
 quā ipse institueram, & tamen concisius
 quam reitante postulat latitudo ac immensis-
 tas. Debueram enim postquam de potestate
 uestra differui proximo loco de iis quæ huic
 confinia sunt, tum imprimis de uita uestra at-
 tingere quæ una res omnium grauiſſime mihi
 ad hanc rem attinere uidetur. Neq; enim pos-
 test adulter adulterum excommunicare, neq;
 qui totus mundū spirat poterit auarum digna
 fronte redarguere. Ipsum prius hisce huius
 uacare oportet qui iuxta prouerbiū aliis

fit futurus medicus. Dicit non potest quantopere debilitat auctoritatem censura uestra, cum ita usus incidit ut qui admonitus errati sui ipsi uicissim Parocho respondere possit. Ellice prius trabem de tuo oculo. Qui quotis die madet ebrietate, qui gaudet aspidere poculis, qui totus flagrat uindictae incendiis qui totis inseruit mundanis commodis, qui studet asleae, ac otio se accommodat impudenter haec ille ceteris exprobrabit quae in suum retorta caput grauiori ictu referre queant. Quis enim tulerit Gracchos de seditione quarentes ut est in Satyra.

gula.

Proinde quoties ad aliorum acceditis reprehensionem, id semper facite ipsi irreprehensibiles, atq; ita ut legem interim illam Satyricam perpetuo sequatur censura uestra. Loripidem rectus derideat Aethiopem albus. Ita fiet ut et maiorem fidem auctoritatemq; uestra inueniat excommunicatio, simul et aliis maiorem tum peccantibus pudorem, tum peccandi formidinem incutiatis, quando non tam uerbis quam uita se uident uestra pude fieri. Atq; de hac re haecenus, alias fortassis alia et explicatius et oportunius. Interim satis sit haec utcunq; a nobis delibata esse quae de officio uestro, auctoritate, ac uita dicenda uis debantur.

debantur. Siqua sunt alia quæ in hoc argumēti genere breuitatis causa à nobis prætermissa uidebuntur. Prætermisimus autem multa, ea uestra cura suscipiet diligentius perquirenda. Neque enim uos hic instituere, sed persuntorie tantum admonere decreuimus. Nunc à uobis ad ipsam excommunicationem conuerremus orationem, de ea re uicissim pari compendio quid sit statuendum, quæ eius utilitas quaq; forma administrandam censeamus admonituri: Hac tamen lege ne quis interim me τορνομεν. In hoc agere aut aliorum ius diuini mei sententia præiudicatum uelle existimet. Parum mea refert cuius uincat sententia modo uincat pietas, modo exulet improbitas, modo quod utilissimum Ecclesiæ fuerit undecunq; dispiciatur.

C.2.

DE CENSURA ECCLESIAE

CAP. I.

Quid sit Excommunicatio.

EXCOMMUNICA
tio iuxta *ἐν τῷ ὀνόματι* ipsius
τὸν λόγον nihil aliud
est quam ē cōmuni Chri
stianae congregationis
cœtu profligatio, op
posita huic quod Græci
dicunt *ἐκκλησιαστικὴν*

quod est in cōcionem uenire aut congregare.
Ecclesia itaq; uarie dispersos ac disidentes op
inionibus in unam fidem, unum Deum, ac u
num baptisma colligit sacramentis iisdem cen
tesseris agglutinat, eandem salutis spem pro
ponit omnibus, extra quam nulla est gratiæ
participatio. Excommunicatio contra simul
collectos dissociat, cōmunitatem diuellit pers
inde ac si quis ē corpore membrum refecat
quod male coheret, reliquisq; membris pernisi
ciosum sit, aut si quis ex arbore uariis undiq;
ramis luxuriantē surculum aliquem decrun
catum abiiciat qui iam radice succoq; natiuo
destituta *οὐ πὸς φύλλα καὶ ὄζους φύσει*,
ut dicam homericus, sed prorsus emori atq;
flaccescere cogitur, unde sicut apud iurecons
ultos

STICA INTERPELLATIO.

35

Sultos exilium mors ciuilis dicitur, ita apud Theologos excommunicatio quæ Ecclesiæ exilium est, mors animæ appellari potest, donec is qui excommunicatione exulat in gratiam redierit cum Ecclesia. Porro Paulus in sua ad pud Corinthios excommunicationis sententia sic illam uidetur definire, ut sit carnis ad Sathanā traditio, quæ definitio licet uerbis diuersa eodem recidit. Nam quū extra Christum nulla salutis expectatio est, sed omnia in ius Satane transeunt quæcunq; sunt à Christo aliena, ut trunq; hoc ex seiungi à Christo ac tradi Satane idem esse constat. Quod quum ita sit execrabile apud Christianos ut nihil possit in hac uita esse detestabilius propterea opinor à Grecis ἀνάθεμα dicitur quæ uox ut auctor est Hieronimus apud Iudeos grauissimā quandam ac ultimam execrationem significabat, uel quod ἀνάθεμα ἔστω ὁ θεὸς ἀνάθεμα, scilicet posita ac dicata à communi populi usu ad sacrum aliquod institutum, dicebantur. Ex quo sumptum uidetur ac translatum ad nostros homines, ut quos à Christianæ communionis cōsortio exterminare uelint eos ἀνάθεμα ἵκεῖν dicuntur.

Quæ cum ita sint, cauendum est tum omnibus pariter Christianis ubi nunc intelligunt

C.3.

quam

DE CENSURA ECCLESIAE

quam non levis sit res è rep. Christi electio
ne temere eam suis flagitiis commereantur, tñ
ἐκκλησίας αἰς sigillatim, ne ipsi cuiquam res
mere ac nisi necessitate adacti hanc exigāt ani
maduersionem, illudq; semper meminerint, pa
storalet hanc censuram sibi non aliter permit
ti in ouiculas Domini, nisi dumtaxat ut ex
Paulo liquet ad interitum carnis quo spiritus
saluus sit in diem Christi, hoc est eodem inter
prete, ut pudore suffusi ac merore iusto cons
sternati cum incesto illo resipiscant è laqueis
diaboli. Proinde quisquis hanc censuram admi
nistraturus accedit, huic imprimis prudentem
consideratqñ, seu ut cum Rabbano Mauro lo
quar discretam quandam cautionem adhibere
oportet, ne plus minusue faciat quam usus pos
tulat. Huius cautionis et ipse admonitor est
D. Aurel. Augustinus libri de pastorali censu
ra tertij cap. 2. contra Parmeniani Epistolam
sic commentans in locum Pauli. Scripsi uobis
in Epistola non commisceri fornicatoriis, &c.
Non aliquid nouum aut insolitum dicam, sed
quod sanitas obseruat Ecclesie, ut cum quis
quā fratrū, id est, Christianorū intus in
Ecclesie societate constitutorū in aliquo tali
delicto fuerit deprehensus ut anathemate dis
gnus habeatur, fiat hoc ubi periculū scismatis
nullum

Nullum est, atq; id cum ea dilectione, de qua ipse alibi precipit dicens, ut inimicum non eis existimetis, sed corripite ut fratrem, et addit: Non enim estis ad eradicandū, sed ad corrigendum. Et sequitur: Ita enim et salua pace corrigitur et non intersectorie percutitur, et medicinaliter uritur. Atq; iterum contra Parmenium idem Augustinus ubi de tollendo malo disputat Excommunicationem hanc correctionem uocat separationis, eamq; non perimendi odio, sed studio sanandi admoventi admonet.

Porro etsi hæc diuidi non potest excommunicatio quum simplex sit atq; impartibilis, habet tamē officij gradus quibus aliter atq; aliter eam metiri possumus. Primus atq; infimus est excommunicationis gradus quum Ecclesiastes si quando contingat in eorum incidere consortium quorum uel dicta uel facta aliena uidebuntur ab instituto ac puritate Christiana, cuiusmodi non parū multi hodie reperiuntur inter Christianos, ipse uultu ad grauitatē censuram composito, legitimaq; authoritate acriter castiget indecoros ipsorum mores, qui si nec ita uolunt in ordinem redigi subducens se illico, quasi abhorrens, illorum relinquat contubernium. Hæc q; priuata excommunicatio dici potest

DE CENSURA ECCLESIAE

test, uel pastoralis illa correptio tantopere à Paulo in literis inculcata quæ perpetuo à pastoribus obseruanda est promiscue in omnibus admissis turpibus ubicunq; se ostendit occasio nec pastoribus solum, quanquã ab iis aptissime castigatur à quibus instituitur populus, sed idem pariter ab omnibus fieri Christianis equidem non improbarim, modo citra supercilium, modo absit illa immodica quorundam suspensio qua nunc nostri temporis nonnullos Euangelicos correptos uideo. Hi enim quum singularem sibi proponunt sanctimonie perfectionem, adeo austerum uitæ propositum ingrediuntur, ut uix cum promiscua multitudine, certè cum malis nullo pacto sibi permittunt commercium, quod tamen non esset reprehendendum si prius nobis definirèt qui essent mali aut ne eos malos omnes existimarent qui non sunt suæ fraternitatis. At isti uideant ne dum tanta austeritate sibi interdiciunt aliorum consuetudinem ipsi interim magis sibi ipsis blandientes quam aliis utiles reperiantur, magisq; à se abalienant quam ad suam pietatem attrahant quos malos indicant. Semper enim nescio quo pacto odiosum est quicquid priuatum est ac singulare. Proinde circumspecta hic cautio utendum est in hac re ut nō quid nobis

STICA INTERPELLATIO.

39
nobis potissimum sit facere sed quid aliis expedientissimum, id consecretur, semperq; nobis finis ille in excommunicandis aliis respiciendus est, finis autem est peccandi pudor & malorum correctio. Si tibi displicent uulgi mores, ne captes cum iis frequens cōtubernium, rursus nec ita sis perpetuo Timon, ut ubi te rarior occasio aduocat, fastidias ire, sed ita se gerat modestia tua in malorum conuictu, ut uel illos deterreat à turpitudine, aut si id non continget submoueas te à Sodalitio ut cæteris pudor relinquatur.

Ita fiet ut nec tuam reprehendant inciuilitatem, & suam ipsi facile uideant reprehensionem. Sic monet Paulus uitare hæreticum hominem, sed quo modo post unam inquit & alteram admonitionem, nec tamen id ipsum cui uis precipit pisi Timotheo pastori & Episcopo, & quem in finem? certè non ob aliud nisi ut pudeat sic euitatus, uel iam minus inficiat cæteros contagij periculo. Deinde ne temerè in quibuslibet offensionibus hanc expediamus excommunicationem, Hæreticum hominem inquit deuita hanc unam pestem ceu omnium atrocissimam potissimum sic plectendam iudicans. Cum enim tot sunt præterea maiorum genera, omnia quidem bonis uiris declis-

DE CENSURA ECCLESIAE
inanda. Sed tum maxime hac proferenda est ex-
communicatio ubi quid maxime cedit in per-
niciem Ecclesiae.

Ceterum hic perspicaci Pastore est opus
qui quae uera sit haeresis rectè discutiat
non ad errorem iudicij sui, sed ad sanum scrip-
turae intellectum. Iam uero quibusdam ita
accidit Pastoribus ut zelo magis quam iudi-
cio ducti, dum haereticorum nomen tam impos-
tenter insectantur, non alia in re serè consu-
munt etatem suam quam persequendis haeres-
ticis, imò pro ipsis haereticis plerūq; tanta est
in scitia, in gnesios Christi ministros uideātur
κατα τὸν λόγον ἵππευ, ut cum Xenophons
re loquar, quos nec deuitare tantum satis pos-
sunt, nisi capitaliter etiam persequantur, idq;
non post secundam admonitionem lege Apos-
tolica, sed nec semel admonitos uiuis flammis
tanta est crudelitas, tradunt exurendos.

Quae Tartarea Aleō tam Scythicam hanc
feritatem inspirauit mitibus Pastorum ani-
mis? Atq; horum martyrium sanguine quasi
fluuio quodā passim, nunc madent exundātq;
omnia. Quae res non dubium est quin diuinae
vindictae non tam celerem quàm acerbam exci-
candescētia tandem excitabit in omnes eos
qui haud tempestiue resipiscunt. Quo die ade-

ueneo

STICA INTERPELLATIO.

41
uenerit qui non tardabit fortasse, iustissimus
suorum uindex cui ista iudicanda relinquentur.

Secundus est excommunicationis gradus
ubi is qui administer est Ecclesie simul cum
ceteris communi spiritu coeuntibus palam in
publico congregationis conuentu proscribit
aliquem ex albo Christianorum, omnibusque
Ecclesie numeribus expoliat ea ratione ac for
ma, quam in Mathaeo Christus describit, Paulus
in Corinthio exprimit. quod tamen nisi in
grauioribus admissis uix ita habet locum, ubi
aut priuata monitio nihil proficit, aut ubi ins
igne aliquid committitur quod publicam Ecc
lesie labem secum ac infamiam trahit. cuius
modi non paucae passim incidunt offensus in uis
ta Christianorum, quae nullo pacto in
Ecclesiis bene instituendis
ferende sunt.

Quæ necessitas ac utilitas sit ex-
communicationis.

V M nō est aliud quod
eque uel Dei uindictā
accelerat, uel religionē
apud homines infamen
reddit quam hominum
impietas religionē abus
tentium. Equidem non
tam utilem quam neces
sariam hanc excommunicationem duxerim.

Quod si enim politicae leges præter legem
uiuentem ferre non soleant, sed aut in exilium
eliminant aut alio supplicij genere uindicant.
Quanto minus in Christi religione iis conces
denda est impunitas qui tam sanctam profese
sionem sua impuritate non solum contamināt,
sed Deum ipsum hoc nomine potissimum blas
phemant. Per uos inquit blasphematur nomē
meum inter gentes. Quod nec Deus in Dauid
de suo quamuis alioqui sanctissimo Principe
perferre potuit. Is enim duplici impietate præ
uaritatus est in nomen Dei sui. Sed quid audit
à Propheta. Veruntamen quoniam blasphemare
fecisti inimicos nomen Domini, propter
uerbum

uerbum istud, filius qui natus est tibi morte
 morietur. Habetis archetypum diuinæ seueri-
 tatis, Nunc quid uobis superest nisi ut exē-
 plari uestra quod fieri possit respondeat imi-
 tatio, qui hic Dei uices geritis. Est enim pro
 officio uestro id necessarium, pro Ecclesiis sa-
 ne uestris utilissimum. Vultis uidere huius ex-
 communicationis utilitatem? Principio uobis
 scum perpendit e quid ex huius neglectu im-
 commodi aliquamultis annis accreuit & ac-
 crescit indies. Quam multi passim obambu-
 lant scurræ circumforanei, tenebriones, uen-
 tres otiosi, *μυθοποιοὶ*, petaces, meri Sys-
 cophante decoctores, quadruplatores, thra-
 sones, auari, qui sub prætextu Euangelicæ
 paupertatis insidiantur alienis pecuniis, obs-
 tendentes spiritum Euangelicum emergunt
 ad summæ dignitates, sub Christi nomine ni-
 hil aliud quam uentris & auaritiæ agunt nes-
 gotium. Quæ quidem portenta si uerum fate-
 ri uolumus quid aliud iam diu aluit ac fouit in
 Ecclesia nisi immodica uestra & dissoluta leni-
 tas. Atqui ex istis offendiculis quanta ansa
 calumniandi prebita sit iis qui opinione resis-
 liunt à nostra professione aliis fortasse diffi-
 cile erit creditu, uobis autem facile erit intels-
 ligere si doctorum quorundam Epistolas ac
 libellos

DE CENSURA ECCLESIAE

libellos in nostram doctrinam euulgatos legentes paululum contemplari libeat.

Et quid tum utilius Ecclesiis uestris statui poterit quàm si huiusmodi sentinis rempubli. Christianam quam primum defecatam reddideritis. Id autem nulla ratione confici facilius possit quàm uestra procuratione, si quàm asperissimos uos correctores praeueritis, redarguendo, monendo, increpando, excommunicando si quas huiusmodi in grege uestra scditas res enasci conspexeritis. Ita demum fiet ut ne adeo se efferat effrenis hæc peccandi licentia in Christiano populo. Quemadmodum in ciuili reip. constitutione nulla morum disciplina retineri poterit sine legū nimis ac suppliciis, quibus ceu cancellis ac repagulis indomita uulgi natura restringi solet à maleficiis. Sic et in uestra administratione asperitatem non solum utilem sed et necessariam statuo, uel ad incutiendum cæteris timorem, uel ad pudorem iis ipsis conciliandum qui redarguuntur. Vtrunque enim efficit docti Pastoris serueritas.

Apparuit hoc in Ambrosio quem modo citauimus, cuius tantū ualuit authoritas, ut Cæsarianam etiam ferociam nullis aliis armis nec legibus superabilem edomuit. Apparuit
nuper

nuper in Marti. Luthero qui ut accepimus in
 contubernalem ipsius amicum quendam Vvita
 senbergensem ciuem scuiens quod is professa
 sus Euangelium usura, auaritia ceterisq; nos
 tis publice infamis esset ac propterea a pri
 uato suo consortio excludens hominem, effes
 cit tandem ut is partim pudore, partim dolor
 ris impatientia uictus solum uertere coactus
 sit tantum habet momenti Pastoris diligentia
 sedulo fungentis suis partibus, praesertim si
 grauis sit uir, undiq; erectus, qualemq; τὸν
 πρῶτον πορ ad Titum suum describit Paus
 lus, in quo non tam officij quam uirtutis enis
 tat authoritas.

Quo fiet ut non solū eius reprehensio gra
 uis, sed ipse etiam aspectus terrori sit futurus
 delinquentibus. Ea quippè uirtutis natura
 est ac uis propria. Semper occulto quodam
 pudore quasi fulgore sui perstringit cons
 templantium oculos, ut nullus sit impudens
 tiae locus ubi adest ipsa. ad hanc itaque is
 maginem uitam oportet instituere eos qui
 praesunt moderandis populi moribus, ut non
 solum iusta censura corrigantur, quae prae
 ue fiunt, sed ne quid etiam praeue fiat, si
 fieri possit, quod corrigatur. Id autem etsi
 potissimum in communis populi sua cuiusque

cura ac diligentia situm est, huius tamen magna pars in pastore ipso incumbit si grauis, si doctus, si temperans, si ea grauitate ac castis monia uultuum, incessus, omnesq; uitae actiones temperet, ut nemo reprehendat, omnes imitentur, ut quantum eius officium terrorē inferat, tantum et uita ipsius pudorem incutiat non rectè se gerētibus. Alioqui qui totus luxuria ac temulentia diffluit, cuius uita nihil discrepat à reliquo populo, qui se adiungit malorum consuetudini, qui arridet in honeste dictis aut factis turpiter deniq; qui nulla in re se ceteris ostendit meliorem huic prorsus omnis perit corrigēdi grauitas atq; autoritas.

Neque enim omnino hic agitur, quemadmodum in polita animaduersione. In ciuilibus plectendis noxis uniuersa uis in ipsis pendet legibus. Hæc uero censura quæ tota spiritalis est, magisq; ad pudorem ac resipiscētiā quam supplicium peccatoris accommodatur, non tam in supplicij grauitate, quam ipsa supplicij grauitas in uita Pastoris sita est. Quo maiori cura Pastoribus aduigilandū est, qui aliorum futuri sunt censores, quali uita ipsi sibi gignant autoritatem apud populum. Nihil autem magis conciliat aut eleuat autoritatem quam sua cuiusq; uita ac mores. Ita
denum

demum hæc utilis futura est censura Pasto-
 ralis si ipsi graues se uiros prestiterint Pastro-
 res, talique integritate qui non percutientes
 solum, sed tacentes etiam metuantur, nec qui
 uoce modo sed præsentia ipsoque aspectu deter-
 reant, cuiusmodi olim de Catonis censori gra-
 uitate prophanium quidem illud sed spectabile
 tamen exemplum extat memorie proditum, si
 tamen fas sit Christianos ad prophana exem-
 pla uocare, ceterum nos in hoc quantum mo-
 menti habeat ipse in se uirtutis uultus quod
 ad nostrum institutum attinet facile uidebis-
 mus. Agebatur comædia in qua meretrix in-
 ducebatur publice se prostituens, quæ cum iā
 ueste diduceret, Catonemque animaduertenter
 in proscenium aduenire, repente se à gestu
 cohibuit, cuius sic repentinam mutationem
 cum ceteri admirarentur respondit ipsa. Ses-
 uerus inquit Cato in spectaculū uenit. Itaque
 perterrita uiri reuerentia destitit ab actione.
 Iam quid si istiusmodi Catones multos habes-
 ret rep. Christiana, quanto minus haberemus
 quod detestemur in publicis moribus. Nam si
 uerum fateri uolumus quid aliud æque dissolu-
 it in uulgo uitæ firmitatem ac dissoluta eor-
 um exempla quos exemplaria esse oportebat
 gregis. Quemadmodum et retrorsum nulla

DE CENSURA ECCLESIAE

fere remagis quod eorundem exemplo si boni sint ad uirtutem pertrahitur popularis imitatio. Fit enim nescio quo modo, Semper ad pastoris habitum populi respondent mores. Quo magis ea res curae esse conuenit primum illi stris. regi nostro, qui secundum Christum caput est Ecclesiae suae tum ceteris omnibus magistratibus ac Episcopis, quales adsciscantur Pastores ad spiritum alia haec gubernacula, quādo ex hoc una ceu fonte scatet quicquid est apud Christianos usquam uel boni seu corruptele. Et tamen in hac re una omnium maxima quam remisse negligentes summus? Quisq; ad suam fere rem attentior sibi uiuit. Alij alijs auferuntur cupiditatibus publicarum rerū exigua est ratio. Ita dum ad Ecclesiae detrimenta publice conuietur, sit interim ut promissae sine delectu à quibuslibet rapitur aut redimitur Ecclesiastica administratio: et ut quisque est pecuniosissimus, ita aptissimus haberi solebat qui gereret praefecturā in populo Dei. Sed haec magis aliae conueniunt oportunitati. Nos interim monitoris uice haecenus functos sufficiat.

STICA INTERPELLATIO.

CAP. III.

Quæ formula ac ratio excommu-
nicatio adhibenda.

VID sit Excommunicatio, quæ eius necessitas, fructusq; explicatum est, iam qua ratione ac ordine sit accommodanda, non quid optimum sed quid nobis visum fuerit, nec tam sententiam quam consiliū proferemus uel conferemus potius. Postquam igitur ea uidebitur sceleris magnitudo, uel peccatoris obstinaria, quæ alia ratione frenari nequit, ut necesse sit ad excommunicationis refectionem confugere, Primum est ut talis accedat minister, quemadmodum dixi, cuius omnes uite actiones grauitate ac authoritate quadam condiantur. Id enim non paulum addet ponderis anathemati. Vix enim fieri potest ut anathema metuatur, ubi actor ministerq; negligitur anathematis. Neq; alia uidetur causa cur tantopere in contemptum abiit iis pluribus annis in Ecclesia excommunicatio, nisi quod ab illotis quibusdam pedibus ac manibus theologis administrata est. Deinde ubi res dignum nacta fuerit minister, is tum obs-

DE CENSURA ECCLESIAE

seruet eam excommunicandi formam quae ab omni superstitione longissime absit, quae proxime accedat ad diuinam praescriptionem, in qua illud principio obseruandum ex exemplo diui Pauli, ut non nisi in publico conuentu ea fiat sui cuiusq; gregis, ubi Parochus diligenter edisseret apud populum de Christiana sinceritate, de peccati atrocitate, ac poenitentia, de uindicta Dei, deq; Ecclesiae litigantis ac soluentis auctoritate. Deinde mox Ecclesiastica grauitate agat contra illum, sed ita ut simul cum illius spiritu ceteri in suo coetu quicq; consensiant. Fortiori enim energia percellit quod a pluribus proficisci intelligitur, Si tamen id fieri poterit. Sin nequeat, at ut pleriq; saltem assentiant boni. Sin neq; id obtineri possit ubi uel potentia metuitur, uel fauor intercedit illius qui eucitur, neutiquam id tamen cordatur. Pastorem remorari debet quominus suas inuoluntate Christi partes gnauiter obeat in uindicando ac corrigendo scelere, hoc est: Si criminis atrocitas causaq; religionis postulabit, fratrem illum quisquis fuerit sine omni personae aut potentiae respectu e Christianorum numero, communione sacramentorum, templi, ac orationis publicae submoueat donec mutata uisus dignum se ostenderit reconciliatione.

Quamquam

Quaquam interim Pastor ea moderatione
 positoq; omni priuato affectu excommunica-
 tionem hanc attemperet, ut eam ilico excipiat
 communis ac fraterna deprecatio pro homi-
 nis conuersione. Absoluta demum oratione nō
 erit fortassis inutile si Ecclesiastes suis inter-
 dixerit omnem cum excommunicato consues-
 tudinem quo magis pudeat sibi relictus ac
 destitutus suorum conuietu. Idq; cum Pauli
 prescripto quadrat ubi siq; admonens Corin-
 thios suos si quis inquit est uestrum scortator
 aut auarus &c. eum eiusmodi cibum ne capia-
 tis. Habetis renuem modo ac umbratilem ex-
 communicationis nostrae ideam non in aliud à
 nobis impræsentiarum descriptam, nisi ut cæ-
 teris dumtaxat inueniendi ac cogitandi occas-
 sionem suggeramus, si quid aliis, quod absolu-
 tius excusiusq; uidebitur, in mentem uenire
 poterit. Omnino autem cauendum est quod es-
 go imprimis admonitione dignum existimo,
 ne quid hic quemadmodum ceteris in rebus
 obrepat humane superstitionis quæ huius mis-
 nisterij dignitatem infuscet minuatq;. Has
 ætenus nescio quot annis in plerisq; Christianis
 norum Ecclesiis Excommunicatio hæc in locu
 luriæ ac obambulatoriam quandam fabulam
 conuersa est, in qua poenitentiarius produces

batur indusio lineo, qui dextra cercolam prae-
 ferens cruci, identidem poplite flexo, per pasto-
 rem uirgula candida demulceretur. Atque haec
 disciplina poenitentiaria appellabatur, etiam
 cum is fortasse qui circumducebatur, nulla di-
 ceretur poenitudine, tum nec omnibus delictis
 nisi fornicationi potissimum haec constituebatur
 disciplina, nec hic etiam omnino nisi ubi tenuior
 aliquis deprehenderetur cui paratum non erat
 quo redimeret poenitentiam. Ceteris nec pena
 nec culpa statuebatur, iuxta Satyricum illud:
 Parcit uirga lupis et oues consortia plectit,
 Praeteritis crassis miseros grassamur in iros.
 Quamquam haec quoque disciplina non dubitem
 quin pia ordinatione proposita sit à maioribus
 Attamen quantum inter hanc Apostolicamque exco-
 municationem interest, si ueram spectemus Chris-
 tiani gregis correctionem, facilis datur existima-
 mandi copia. Ceterum quum totum hoc negotium
 non tam praecipitis constat omnino, quam inter-
 dum pro temporis loci ac personarum qualita-
 te, reliquarumque circumstantiarum habitu tra-
 ctanda est, et hanc partem relinquam arbitrio pa-
 storis, in quo semper requiro talem diligentiam
 cum prudentia coniunctam ut non solum per se inte-
 ligat quae sunt temporibus convenientia, sed pra-
 sedulitate etiam ea uelit praestare quae ad
 edificandam Ecclesiam iudicat utilissima.

CAP. IIII.

In quibus potissimum viciis adhibenda excommunicatio.

IRVM est in quantam deprauatione hæc nuper ut pleraque alia abire cepit apud Rom. Pontifices expulsio Ecclesiastica, quo teli genere ceu delphico gladio ad omnia uersatili abutebantur, sed nunquam frequentius quam ad priuatam uindictæ molitionem. Sic Innocentius. 3. Philippum Sueuie ducem imperatorem, quod nescio quid non magni criminis in pontifice adnassisset diris deuotebat. Idem que mox Othone[m] quem prius ipsemet aduersus Philippum euererat, paulo post & ipsum ab priuatam nimisq; leuem offensiunculam excommunicauit. An. 1298.

Sic An. 1280. Guilielmus Scotorum Rex qui in suo regno Ioannem quendam designatus Episcopum, cedere recusauit suffragiis Papæ in altero quodam Alexi surrogando, ab Alexandro Pont. propterea cum uniuerso regno tetra excommunicatione mulctatus est.

Simili quiddam & de Henrico Eboracensis
olim Ecclesie Decano, totaq; eius cohorte cōs
memoratur, qui quod in uestertinis cantioz
nibus haud dignabantur Galfridū Episcopum
suum præstolari, ui Apostolicæ excommuni-
cationis pariter omnes eliminati sunt.

Sic Ludouicus Bavarus Cæsar qui haud
alio nomine quam quod ante coronationem
imperiali authoritate uti in Italia auderet,
à Ioanne Pontifi. uigesimo secundo sacris in-
terdictus est.

Similis cuiusdam farine & hoc quod in Ro-
manos ciues à quibus facta est aliquando ir-
ruptio in bona Papæ licet nō præter causam,
Innocentius rursus excommunicatione sese
iudicauit. 119. 8.

Vt interim de Beuerlaccensibus, qui ob ses-
sas Galfrido Archiepiscopo & Damario erep-
tas anathemati succubuerunt, ut de Frideri-
co Barbarossa, de Henrico. 4. Henrico. 5. Fri-
derico. 1. Philippo Friderici filio. Othone. 4.
Friderico. 2. & Conrado ipsius filio, qui omnes
uno ordine pontificia execratione præter ul-
lam grauē causam percussi sunt, cumq; his in-
numera alia, silentio transiliamus, quibus ubi-
que exemplis diffluunt omnium fere regnorū
mores. Atqui id nostro Pastori omni studio
uitandū

ultandum est necubi publicum exclusionis res
medium nisi in publicis delictis magisq; ad
Christi Ecclesiaeq; quam suam spectantibus
causam, admoliatur.

Porro cum uaria ac innumera sunt peccan-
di genera quibus obnoxia est humana infirmis-
tas in omnibus quidem ostendenda est diligens
pastoris seueritas, ac non continuo in omnibus
proferenda excommunicatio, sed magna prus-
dentia uigilanti pastori circumspiciendū est,
quid cuiusque temporis ac cause ratio pos-
tulat. Incidunt aliquoties offensiunculae ad
quas uel dixi conuiere cogetur pastor, quem
admodum Gymnasiarcha in suo pedagogio aut
princeps in rep. dormiscit ad multa. Porro nō
nulla sunt peccata quae admonitionem apertius
recipiunt quam excommunicationem. Rursus
quedam eius sunt generis ut uel rei ipsius at-
rocitas, uel ipsum peccandi genus, uel peccat-
oris contumacia praesentem exigant animadu-
ersionem. Cuiusmodi uidetur adulterium,
incestus, aut si qua alia noua libidinis genera
exoriuntur, qualia haec aetas passim gignit in-
finita, ut interim de hac urbe nihil dicam in
qua sic omnia repagula dirupta uidentur es-
sere impudentiae, ut pudeat propemodum
commemorare quae audiuntur. Ad hanc far-

teris uero minutioribus delictis ita se gerat
 Christianus Pastor, ut nulla sit tam levis tur-
 pitude, in qua non aspernum se prebeat
 correctorem, Quod si Paulus ἐν ῥαυτοῖς
 illam quam nos festiuitatem dicimus tanto-
 pereq; in nostris predicamus combibonibus,
 prorsus excludat ē Christianorum moribus,
 quanto minus Evangelico Pastori hec serena
 da sunt turpiloquia, σπέρμο λογία, ac munda
 dana colloquia quibus omnia nunc fere cons-
 uia ac popine ubique perstrepunt. Ex quo
 quid in aliis admissis sequendum sit facile iud-
 cium constare potest, ut nihil necesse sit per
 singula nos ire qui hec ut diximus, non ad
 exactam rei discussionem sed
 indicis tantum uice pas-
 ranus ad admo-
 nendum.

*

De luxu ac quibusdam aliis uitiis
particulatim.

AD MONEBAT hic
locus ut cum de aliis ui
tiis carptim ac sigillas
tim pauca perstringes
remus, cum potissimum
de gastrimergia hoc est
de quotidiana hac Chris
tianorum crapula ac lus
xu attingeremus, quæ ceu parens ac nutritrix
fomēta uitii fere omnibus subministrat. Hinc
libido, concupiscentia, amores obsceni, sermos
nes obsceniores, obrectatio, mendacia, cōuis
tia, rixæ, ebrietas, contemptus ac obliuio Dei.
Deniq; omnia tentationū genera. Quod si uix
ullis ieiuniis ac uigiliis piis id assequi liceat,
ut supprimatur carnis effrenis petulātia quæ
semper militat contra spiritum, quid tum sus
turum credimus ubi sic sine fine indulgetur
crapule, studetur uentri, seruitur ab domini,
Iam quid panis hæc saturitas apud Zodomos
effecit nulli obscurum puto qui scripturas es
uoluerit. Olim dum uerus ille uiguit Christias
ne pietatis uigor, nihil erat abstinentius huius
professio

STICA INTERPELLATIO.

59
 professionis discipulis, tum nihil erat Christia-
 norum uita aliud quàm perpetua sobrietas cū
 orandi perpetuo studio coniuncta. Delicias is-
 tas aut nesciebat hæc ætas aut non eurabat.
 Ieiunio pro cibis pascebantur, luxum tanquā
 pestem fugiebant, leguminibus ac aqua contē-
 ti agebant gratias maiora non ambientes bel-
 laria, quibus tum satis erat edere ut uiuerent,
 nec sinebant tum persecutionum mala uacare
 lauciciis, aut si qua interdum agitabant con-
 uiuia, non idcirco coibant uentris causa, sed ut
 mutuo solatio mentes defatigatas reficerent
 in Christo in quo epulabantur, spirituali letis-
 tia condientes externas escas: nec ad conuiuia
 sic admittebant diuites ut pauperes excluder-
 rentur, quorum fere epule ac sacræ coenatio-
 nes nihil erant aliud quàm publici missus ad
 refocillandos tenuiores. Quàm bene tum il-
 lud legentes ex Euangelio factis idipsum ex-
 presserunt quod præcipit Dominus. Imo cum
 facis conuiuium uoca pauperes, debiles, clau-
 dos, cecos, & beatus eris quia non possunt re-
 pendere tibi, rependetur enim tibi in resurrex-
 tione iustorum. Nunc uero inter nostras ob-
 sonationes apud diuites quasi uicibus quibus-
 dam obambulantes quibus se scabunt mutuo,
 quotusquisq; Canonem hunc obseruat. Enan-
 gelicum

DE CENSURA ECCLESIAE

licum in inuitandis pauperibus: & tamen nobis ceu Euangelicis blandiri uolumus. Si sumptus ad calculos uoces, quanto leuiori apparatu hos exceperis quanto in exceptis plus inest mercedis. At prohibet inquis pudor, & publica consuetudo. At nihil te pudet interim domini illius cognomento appellari cuius sic doctrinam reiicis, non pudet ab illo expectare resurrectionem inter iustos, qui floccifacis quæ præcepit ille. Idem dici potest de uestiendis nudis, de inuisendis aegris, quosq; includit carcer, de introducendis iis qui sub dio uagantur frigore periclitantes, de subleuandis orphanis, quæq; eiusdē sunt charitatis alia. Sed hæc charitas mirā quam refrixit nunc apud Christianos. Quid ergo hic faciet cordatus pastor? Sanè quid hætenus est fieri solitum aut quid alij facerēt nescio, nec equidem impedio quin quisq; sentiat quid uelit. Ego quidē quod sentio, nulli interim mea sententia præiudicans. Me si τὸν ἐπισκόπου haberet Ecclesia aliqua in qua eiusmodi quisquā esset qui doctus prius uoluntate Domini sui, atq; à me admonitus salutiferis Christi monitis obtēperare præfractius detrectaret, aut præceptis oppederet eum ego inter domesticos fidei Christiane nō habere. Ita simili prauitate in aliis quoq; nonnullis

nullis usuuenire uidemus. Postquam adempti
 sunt ciborum ac dierum laquei, nullus fere relis-
 ctus est ieiuniorum usus apud Christianos. Iam
 nec cibis nec temporibus usquam parcitur. Primum
 erat ut quisque sibi ipsi dictaret ieiunandi leges,
 pro ratione statuque sui corporis quod quisque si-
 bi habet ipse notissimum. Id si obtineri non posset
 proximum erat ut ter quaterue intra anni per-
 riodum suos inuiteret ad spontaneum ieiunium, ita ut
 absit coactio ac Pharisaica superstitio, praefer-
 tim si quod magnae difficultatis discrimen in-
 gruat, puta si quis fratrum in desperationem inci-
 derit, aut diaboli laqueis irretitus periclites-
 tur, si Princeps Regni laboret, si qua persecu-
 tionis tempestas immineat, aut si quid aliud in-
 cidit simile, non erit fortassis abs re si per pas-
 torum populus uocetur ad ieiunium et orationem,
 sed ita ut absint conscientiarum pedicae, utque ipse
 interim diligenter distinguat inter ea quae Chri-
 sti nomine praecipit simpliciter, et quae suo tantum
 nomine proponit ut salubria. Semper enim id minis-
 tris euangelij prima cura obseruandum est, nec u-
 bi pluribus onerum uinculis astringatur fratrum
 conscientia quae ut tenerrima res est, ita magnam
 postulat ubique sollicitudinem. Et tamen si quis hic
 refractarius reperietur praeter iustam causam
 aspernatus uocem pastoris sui, dignum censeo, quae
 publica aliqua nota ad erubescerem compellat.

peruad

et uox
uocem

DE CENSURA ECCLESIAE

Idem sentiendum de iis qui mala aliquamēte ac contumacia se opponunt suis pastoribus, non acquiescentes sanæ illorum doctrinæ, sed diuerso studio nituntur antiquare prædicationis sinceritatem, aut illicito fermento iterum aspergere liberas conscientias præter præscriptū Euangelij ac pastoris sui institutionē. Sed quid opus ire per singula quā innumerae sint non minus fere uiriorum quam hominum species. Est cuiusdam Houedemi antiqui scriptoris historia, ubi inter cætera fit mētio Huberti Cantuariensis archiepiscopi, qui cum Pontificis nomine legatus esset, idemq; totius Angliæ ut appellatur primas, ac de rebus quibusdam Ecclesiasticis tum de excommunicatione leges dictare uoluit, hos potissimum subiecit excommunicationis supplicio, si qui essent incantatores, homicidæ, uenefici, latrones, ac periuri. Ac recte quidem hoc, nisi quod rem sua natura latiore nimis angustis spaciis circumscripsisse uidetur. Hoc fortassis nō perinde tolerabile, quod iisdem tēporibus sic administrata est hæc censura, ut quibuslibet nō permittebatur, nisi paucis dumtaxat Ecclesiæ primoribus, quibusq; per pontificem indulta est excommunicandi authoritas, tum neq; iis etiam omnino licuit ē communionē eicere,

Verum

63
Verum alijs Ecclesijs alia sunt prefinita tem-
pora. Apud Anglos bis licuit in anno solennis-
ter excommunicare quemadmodum in quibus-
dam reperi annalibus. At mihi uidetur ut non
ad temporum, ita nec ad rerum tam angustos
fines coarctandam excommunicationem. Tan-
tum adhibeatur prudens ac cordatus pastor,
is quo quicq; ordine ac tempore sit dispensan-
dum ex se melius considerabit. In genere quic-
quid est eiusmodi quod grauiorem labem in-
urat. Christiano nomini ac pijs moribus, id
non solum liberum sed congruum etiam cuius
pastorcule, modo sit uerus Christi minister,
ac quouis tēpore Ecclesiastica eiectione uis
dicare arbitror. Interim hoc statui in præsena-
tia consilij loco adiiciendum, quod olim Ioan-
nes Gersonensis monuit. Romano Pontifi. cons-
sulens, ne passim uel temere uibret fulmen ana-
thematis ne duobus modis ueniat in contem-
ptum, uel assiduitate si nimium crebro submis-
net, uel iudicio, si feriat non commercantes.

CAP. VI.

De uitando excōmunicatorū contus-
bernio, & quis finis excōmunicatiōis

Varij possunt esse excommunicationis
fines, pro uaria rei considerata habitu-
dine, ceterum inter omnes hic prae-
cipuus

E.

puus

pius finis est maximeq; proprius excōmunicā
 tionis, ut peccati agnitione pudefactus ad me
 liorem sanitatem reducat, qui excōmunicas
 tione plectitur. Nam ut optimus est virtutis
 custos pudor, ita nō est aliud quod fortius effi
 cariusq; ualeat ad conciliandum pudorē, quam
 excōmunicatio Ecclesiastica, in qua non solū
 innotescere peccatū suum, sed uitari etiam d
 bonis omnibus conspectū peccator intelligit.
 Idq; illud est quod unice capiat Ecclesia Dei
 eiusq; ministri, quorum omnis modo cura ac
 labor circa animam uersatur ut eam quacumq;
 tandem ratione ad salutem prouebat, si modo
 intra suos fines se cōtinere uelint. Neq; enim
 minus habet anima suā salutē suasq; leges, quā
 corpus suas. Hocq; interest inter duplicē hāc
 censuram externam et spirituale, inter cis
 uiles magistratus et Ecclesiasticos, quod illi
 occidendo corpus student seruare animā, hi ue
 ro seruando corpus occidunt animam. Sed de
 hac re postea. Iam quo magis pudore deūciās
 tur faciliusq; reuiuiscāt ad pietatem qui excō
 municatione quasi occiduntur, imprimis id
 conuenire existimo ut populus constanti cons
 sensu ab illorum declinet consuetudine quos
 eicit censura. Verum quum uulgi animos,
 qui plerunque affectibus preposteris abri
 piuntur

piuntur, magisq; uentrem quam religionem
sequuntur, difficile est huc inducere, hic mihi
faciendum est quod Augustinus olim ac ora-
thodoxi patres contra Donatistas, Implorans
da sunt legum Civilium praesidia ut per magis
stratus caueatur ne quis se adiungat horu cōs-
tubernio nisi si quis hortandi consolandiue stu-
dio cōuenire cupiat. Qui secus fecerit, de hoc
acerbior multa exigatur. Atq; hoc imprimis
optandū uidetur à magistratibus, qui si in hac
re tantum opera suae impartiri uelint Eccles-
siae Christianae, se dignū fecerint. Nam si ipsi
à Christo tot modis confirmatam auctoritatē
ac potentiam suam accipiunt, non debet profe-
cto iis graue uideri, hanc uicissitudinem offi-
cij illi rursus remitteri, praesertim quum huius
rei nihil minus ad eos ipsos patet utilitas, etiā
si nec Christiani forent: nunc quanto magis
christiani quū sint, adeoq; praecipua pars huius
ius professionis, eos adniti conuenit ac medita-
ri quo pacto potissimū efflorescat pietas Euā-
gelica. Quod si nec tantillum hoc pro tot pres-
stitis beneficiis ab iis impetrare poterit Chris-
tus, ipsi uideant qua ingratitude notam
eluant. pastores interim ne id quidem adhuc
quicquam retardare oportet, quin in officio
suo pergant fortiter.

De discrimine vtriusq; regiminis
deq; recipiendis poenitentibus.

INTER leges politicas & ecclesiasticas hoc interest quod licet utraq; huc tendit quasiq; ad eundem laborat finem in asserenda reip. incolumitate, in ipsa tamen materia, ac modo plectendi, nō eadem est utrobq; cōsideratio. Ille enim nō nisi externa ac capitalia dū taxat flagitia perstringunt presertim quæ humane cōiunctionis statum diuellunt, quæq; actu solum ipso committuntur: Cuiusmodi homicidia, eades, latrocinia, plagia, adulteria, proditiones, ueneficia, eiusdemq; farinae similia. Ecclesiastica animaduersiono non solum in eadem hæc sed & omnia grassatur quæ uel uoluntate etiam propemodum designantur ac Deū quocunq; offendunt modo. Multa enim dicimus contra Deum fieri quæ tamen in remp. ipsam non peccantur. Tāsrum enim resp. pacem exigit ac externe societatis tranquillitatē. Deus præter hanc internam etiam requirit sinceritatem, omnesq; hominis cuiusq; affectus tales qui ad ipsius absolutissimam imaginem quod fieri possit responsdeant,

deant, hoc est, ne quid non externe modo desig-
 gnetur, sed ne intus quidem concipiatur quod
 uel pacem aliorum, uel salutem uitiat consci-
 tie. Politia itaq; remp. Ecclesia animam consis-
 derat. Nec minus diuersa iis supplicia statu-
 tur. Dati sunt enim magistratus qui cum uita
 necisq; habent potestatem, populares et uul-
 gi fecem cohibeant, uerberent, iugulent, pens-
 ilem faciant, exurant, capite mulcent, rota
 frangant, ne principalis ut inquit ille fastigij
 metus exoleat et popellus iugi impatiens
 sub freno mansuescat. Quemadmodum apud
 Romanos octo poenarum genera extiterunt.
 Dammum, uincula, uerbera, talio, ignominia:
 exilium, seruitus, mors, quanquam prisca illi
 Romani (ut est apud Patritium Senesem) rarius
 morte animaduertere soliti nisi in patricidas
 reos maiestatis, homicidas et perduelliones.
 Sic et Ecclesiasticus magistratus suum habet
 peculiarem gladium, uerbum Dei quo incre-
 pet, conuincat, admoneat, coerceat, restrin-
 gat, doceat, persuadeat, iugulet etiam, et eius
 ciat, quibus alioqui persuaderi non poterit.
 Proq; hac diuersitate rerum ac suppliciorum,
 Diuersam sequuntur plectendi ratione. Siquis
 dem Ciuilis potestas in personam ipsam Eccle-
 siastica maxime in uitium ipsum uim suam ex-
 plicat.

plicat. Illa ut pax ac societas hominum conser-
 uetur sublatiis iis qui molestant publicam tran-
 quilitatem. Hæc ut mactatis implis affectis
 huius peccator sibi restituatur, id agēs, non tam
 ut pereat is qui offendit, quàm ut occiso pec-
 cato peccator conuertatur uiuatq;. Quapropter
 cum huc omnis pastoris intendenda est cu-
 ra, ut malorum uita in pœnitudinem conuer-
 tatur, ita sicubi id euenire uidebitur, nihil erit
 sacro ecclesiastice operatius, simul et succurren-
 dum arbitror pœnitenti, modo uera sit ac in-
 dissimulata pœnitentia. Iam enim ut inquit
pœnitentia Augustinus adultera non est adultera, peccator
non est peccator, ubi repudiata semel pec-
candi consuetudine reualefcens ad pleratem
toto pectore ac supplici pœnitentia sese ad
Christum recipit. Sin minus eueniat, Aut si
 eo peccatoris obstinati obriguit pertinacia,
 ut omni prorsus excussa pœnitudine toties
 commonitus, edoctus, excommunicatus adhuc
 spem nullam de se præbeat resipiscencie, iam
 ad ciuilem potestatem redeunt partes, Cuius
 semper erit prospicere nequid capiat detris-
 menti ex malorum contagio resp. Christiana.
 Iamq; Isidori illud in consilium adhibendum
 est axioma. Qui blandiore appellatione castis-
gatus non corrigitur, acrius necesse est ut ar-
 guatur.

guatur, Cum dolore sunt abscindenda quæ le-
uiter sanari non possunt. Non parui refert
hec utriusq; potestatis discrimina recte scis
etq; distingui, quo melius uitato confusionis
errore quid sua cuiusq; functio postulet intel-
ligatur, neutraq; pars in alterius temere ir-
ruat possessionem. Multa sunt flagitiorum
genera quæ externarum legum ac magistratuum
subeunt animaduersionem, his ne temere
se admisceat Euangelicus minister. Rursus
plures sunt offensiuncule quæ legibus tan-
quam minutiores prætermittuntur, quæ tas-
men puritatem diuini tabernaculi contami-
nant, hic demum explicandus est mystico præ-
coni suus gladius. Ita fiet ut dum uterq; reip.
magistratus dextera sedulitate prestituerit
quod suum est, foelicius iam ex omni parte ui-
gescat populi incolumitas. Nunc uero dum
politicus magistratus prætermittit multa, Ec-
clesiasticus conuiuet ad omnia difficile est dis-
ctu, in quantum interim peccandi li-
centiam erupit effrenis multis
rudinis fiducia.

Quæ sunt maxime obstacula impediendæ excommunicationis.

VOD usq; adeo nunc fere apud omnes Ecclesias res frigit excommunicationis studium, id tribus potissimum hominum generibus ascribendum uidetur. Primum est eorum quibus sic opes huius sæculi dignitatumq; fastigia attollunt animos, ut pus deat ceruicem Christianæ obedientiæ submittere. Quid inquit isti, Illène Trebis Agaso mihi iugum mandabit? Egone triobolari huic ac rustico Pastori subiiciar? Mitte ampullas ô bone quantulibet rusticus, attamen si Pastor sit tuus, te ouiculam esse necesse est, quæ si is recte instituit, hoc impensius huic submittaris oportet. Sin secus, at hominis culpa est non ministerij, illis saltem te regendū per mitte quos noueris doctiores. Sed age tu qui hominem pastore ferre non potes, cui tandem te submittes? Christo inquis ipsi. Belle sanè. Tanti ergo id est ut Christus tua causa iterū relinquat cælos, uel per angelos suos aut archangelos te pascat, cui homunciones isti pastores

stores non satisfaciunt. At quid si domino ita
 collibitum fuerit per tennes istos quos tu uos
 eas pastores omnem celsitudinem ac fastum
 istius mundi de eute ac confundere, quemad
 modum olim per pauculos ac despicabiles pis
 scatores non modo Philosophorum supercilia,
 sed et Regum sceptrum subiugauit, quid iam
 tua dixerit gloriosa magnificentia? At audi
 quid de tuis Christus ipse loquitur, quos tu cen
 indignos ex sublimi despicias. Qui uos inquit
 spernit, me spernit, porro qui Christum sper
 nit, eum spernit à quo missus est, quiq; dixit
 illi, filius meus es tu ego hodie genui te, po
 stula à me et dabo tibi gentes hereditatem
 tuam, et possessionem tuam terminos terre.
 Reges eos in uirga ferrea et tanquam uas fis
 guli cōfringes eos. Quapropter cum tantum
 agnosceis Dominum, tot modis omni maiestas
 te quaecunq; nominari possit superiorem, ne
 graue sit tibi mi frater quicunq; es aut quanta
 talibet potentia cumularus, depositis cristis
 humiliari sub potenti manu illius, ne sit tibi les
 ue quum terreni regis legatos tanto honoris
 applausu excipis, illius legatos fastidire penes
 quem unum omnium Regum ac dominorū pos
 testas est. Si mortali medico uulnera tua cons
 trestanda prebes, imò secunda etiam et exus

renda si opus sit, qui minus in curandis animi
 morbis idipsum a spiritali medico sustinere
 poteris, praesertim quum tot nominibus potior
 sit anime quam corporis incolumitas. Neq; sic
 existimes quicquam hoc nomine decedere dis
 gnitati tuae si Episcopo tuo ac Pastori, imo in
 his potius christo subiiciaris, imò cōtra id quod
 res est reputa, nullā uerā esse claritatē nisi in
 Christo ac caulis ipsius, nullos facilius regna
 re quam qui illi omnibus modis seruiūt, extra
 quē ut nulla est gloria, ita nec salus est. Nec ti
 biūa dedecorosum sit, quod tot retro seculis an
 te te summi orbis monarchae potentissimiq; im
 peratores factitarūt inter quos ut primus est
 + Philippus qui ex omnibus imperatoribus Chri
stianus est factus, ita nec aliud mihi exemplū
succurrit illustrius digniusq; Christianorū os
mnium imitatione. Huic aliquando uolenti in
teresse uigiliis Paschae et cōmunicare myster
riis, cum nondū dignus iudicabatur admissiōe,
restitisse ferunt Fabianū Episcopū, nec prius
recipisse quam is confiteretur peccata et stas
ret inter poenitentiarios. Quid hic nostri cyc
lopes θεοφάχοι facerent, si in eadē cōditione
ac sublimitate cōstitissent. At hunc nō minus
mitissimū quam potentissimū imperatorē nis
hil puduit interim oblitū Cesaree maiestatis
uliro

ultro se episcopi sui obsequiis mancipare nihil
 non libenti pectore subeuntē quicquid Christi
 nomine illi imponebatur. O uere sublimē impe-
 ratorē, nec minus etiā hoc imperatore dignū
 Episcopū. Sed hæc exēpla nimis apud nos hor-
 die in utrisq; rarefcunt. Altera eorū pars est
 qui titulo Christiani esse uolunt sed titulo tās-
 tū. Specie satis honestā pollicentur christianæ
 professiōis, de christo er doctē er ubiq; magno
 conatu disputāt, Euāgelia circūferunt in mas-
 nibus frequentitāt cōciones sacras, exuerunt
 oēm superstitionē, uescuntur cū perfectis, di-
 cunt, edūt, uestiuntur, sic ut nec temporū nec
 locorū discrimē statuunt. Deniq; quicquid in
 Christo suaue est arrodunt ac tenēt mordicus.
 at si uitā introspicias, Epicurei sunt, decoctos
 res sunt, rapaces sunt, auari, filij belial, nō Chri-
 sti sed uentris mancipia, qui cū Satyrico illo uir-
 tutē nihil aliud q̄ uerba putant ut lucū ligna.
 Atq; horū ingens est ubiq; seges, qui cum non
 nisi uentris causa sequitur Christū, nihil non
 moliantur ac excogitāt ad remorandā excōs-
 municationē, quo sic libcrius liceat suis indul-
 gere affectibus. Sic auarus metuit suā traduci
 auaritiā, quam deferere nō uult. Adulter, pla-
 giarius, aleator, scortator uinolētus malit suā
 latere intemperantiā. Sic peculator, sicarius,
 incendiarius metuit se fieri palā. Sic cui dulce

DE CENSURA ECCLESIAE
ex publicis populi incommotis saginari, nolit
sibi strenum iniici. prestigiator qui falsis mers
cibus circūducit populū, Venditor qui iniqua
mercede obtrudit fucatas merces, impostor
qui fraude circumuenit proximum, postremo
quicunq; sic affecti sunt ut nihil aliud sapiant
nihil sectantur quam uentrem ambitionem, ac
marsupium, haud facile permittunt sibi inters
cludi peccandi libertatem. His deinde acces
dunt et alij non multū his dissimiles, qui ex lo
cis scripture quibusdam perperam detortis,
si quid hic deprehendunt quod affectibus blās
diatur, hinc illico impiam peccandi licen
tiam sibi et ceteris pollicentur. Ex quo ingēs
corruptela uitae simul et scripture iniuria
consequitur, dum neq; hi satis sui peccati sens
su concutiuntur, et scripturas obtorto collo
distortas cogunt patrocinari prauis cupiditas
tibus, unde potius omnem uiriorum medelam
peti conueniebat. At parum interim isti per
pendere uidentur quanti Christo constitit,
quod ipsi tam parui aestimant, non attendunt
peccatum quam sit horribile apud Deū quod
non aliter quam cede unigeniti ipsius filij ex
piari potuit, quod non modo totas urbes, sed
regna sed monarchias subuertit funditus.
Que si diligentius isti totaq; Epicureorum
mas

manus in animo pertractarent, fieret opinor,
ut neq; adeo illis peccati consuetudo allubes
secret, simulq; res ipsa eo pertraheret ut li-
bentius ad Ecclesiae remedia hæc tot modis sa-
lubria, ceu ad unicū uite humane pharmacum
confugerent.

CAP. IX.

Quos habeat ministros Excom-
municatio.

OSTOQ VAM nūc
explosa è medio Rom.
Pontificis monarchia,
ius interdictionis Ec-
cleasticæ suæ restitui-
mus libertati restat
deinceps pensiculan-

dum, an expedit huius rei ministerium solis es-
piscopis, an cum iis pastoribus simul quibuscum-
bet promiscue delegari. Dignus sanè disputat-
ione scrupulus, sed qui difficilior uidetur,
quam ut possim ipse uel audeam iudicandi hic
partes sumere. libētius itaq; ut par est, istuc
ad grauiores arbitros transferendum relin-
quamus, quorum consultius arbitror suffras-
gia expectare, quam ut in me ridentes prouer-
bium, ut inquit Hieroni. Camelum saltantem
conspis

conspiciatis. Tantum id optare possum, ut episcopi quorum sine controuersia pollet in Ecclesia authoritas grauißima, quandoquidem ipsis ubiq; adesse non datur, inferioribus idcirco quasiq; secundariis ministris huiusce simul communionem muneris demandent, ut quæadmodum in sua cuiq; parochia impositis ab Episcopo manibus potestas permittitur absoluedi poenitentium erratus, itidem ex ligandi iisdem facultas non subtrahatur ita tamen ut quæ grauioris incidunt controuersie, ad sui episcopi cognitionem referatur, in cæteris quoque horum ministerio transigi queant, satis poterit inferiorum pastorum mutuata ab episcopis esse authoritas. Cum aliqui episcopi ipsius in re quaq; expectare presentiam, molestum fortassis et longum fuerit. Et mihi plurimum quidem referre uidetur ad populi correctionem, non ut Episcopus modo, sed quibus etiam ab iis quos instituit pastor metuatur. Neq; uelim sub lapide hic ullum dormire scorpionem, quasi existimem episcoporum dignitatem minutioribus æquandam sacerdotibus, etsi sint qui audent Hieromi etate non alios dictos episcopos nisi sacerdotes, Isq; scribit omnes presbyteros esse pares, sed ob uitandum schisma ordinatum episcopum qui reliquis premineret.

non tam dignitate, quam iure ordinādi. Quod
 uero ad hanc attinet causam, ne mea sententia
 cuiusquam iudicium anteruertam, ipsis quibus
 ordinandi potestas & statuendi labor erit,
 quicquid iis melius iudicium suaserit. Nobis
 interim utcumq; hactenus uiam prætentasse,
 ac liniamenta futuræ iconis ceu carbone adum
 brasse, si quis nunc exactiori cura rem cape
 set, sufficiat. Quinquam ne hic adeo etiam
 mea opera opus fuerat, si tam ad præstanda ea
 quæ officij sunt accinctos nostros, quam iudi
 cio ac eruditione non destitutos uiderem. Sed
 tempus est ut reductis uelis quasi percurso
 iam itinere, τὸ ἔλθῃ imponamus orationi.

Si tamen lectorem prius uerbis tribus exo
 ratum habeam, ut conatus hos, qualescunq;
 quæ ac plusquam extemporales nenas fes
 rat comiter. In rebus ipsis, si ueniam non pros
 mereamur, hac licebit tamen meo iure uti des
 precatione, quod in hoc argumenti genere,
 scriptorem, quem scimus, quemadmodum in
 aliis, ad sequendum nullum habuimus. Dictio
 nis autem filum studio deiectum ita tempera
 ui, ut Ecclesiasticum magis foret quam foren
 se aut oratoriū, hoc est, ut rebus potius quàm
 gloriæ seruiret: nisi quod dum id ipsum parum
 de xtra felicitate conuitor: in proximum illi

sitium